

Biblioteks bladet

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING
TIDNING UTGIVEN SEDAN 1916

nr 08/2019

[s 4] SD: utred krav på medborgarskap för att låna

[s 32] Fichtelius om kritiken mot strategins reformförslag

[s 34] Förläggarna: kvaliteten hotas av biblioteken

TEMA

RÄTTIGHETER
MED NY STATUS

Anette Novak är
direktör för Statens
medieråd.

Väntar sig FÖRBÄTTRING

[s 26] Samordnaren av landets MIK-strategier utmanar biblioteken.
"Många ungdomar kan vissa saker bättre än bibliotekarierna."

Sofia är först men inte sist

Den amerikanske socialpsykologen Stanley Milgram följde rättegången mot Adolf Eichmann på tv 1961 och fick en tanke han inte kunde släppa. Eichmann anklagades för att ha organiserat och genomfört deportationen av miljontals judar till nazisternas förintelseläger, men gav inte uttryck för att känna skuld. Han hänvisade bara till att han hade lytt order och gjort sitt jobb.

Hur är det möjligt? funderade Milgram. Hur kan en till synes så vanlig person göra sig skyldig till sådant grymt vanvett?

Det här var upprinnelsen till Milgrams välkända lydningsexperiment. Här lät han försökspersoner tro att de deltog i forskning om bestraffningars inverkan på minnet. De mötte en testledare i vit laboratorierock som gav dem instruktioner om att ställa frågor till en person. Gradvis förväntades de sedan höja effekten på elchockerna de skulle ge för varje felaktigt svar de fick.

DET VISADE SIG att fler än hälften av försökspersonerna var beredda att följa den auktoritäre testledarens instruktioner. De fortsatte ge chocker trots (den införstådda skådespelarens) skrik av smärta och vädjanden om att sluta – och till slut nådde strömstyrkan dödlig nivå.

Kopplingen kan säkert te sig orimligt brant men i ett läge av värderingsmässig vindkantring och allt starkare totalitära vindar anas en koppling mellan resultatet av Milgrams experiment och biblioteken i Sverige på randen till 2020-talet.

Fler kommer antagligen att hamna i samma situation som Sofia Lenninger i Sölvesborg.

Fler kommer att tvingas välja mellan att

följa den politiska viljan eller lyssna till sitt samvete och förstånd.

FÖRMODLIGEN tänker många att de aldrig skulle verkställa politiska beslut som på djupet strider mot deras moral och rättsuppfattning. Så var det även med Milgrams försökspersoner. Före experimentet trodde nästan ingen att någon skulle gå så långt som till att dela ut

dödliga chocker. Sedan visade de sig ändå vara beredda att göra det.

Det finns några frågor apropå detta som jag tror att alla behöver ställa sig, inte

bara offentligt anställda:

Hur vet jag att min gräns är nådd?

Har jag en strategi för dagen då det inträffar?

Och det kanske allra mest komplicerade: är det alltid mest rätt att storma ut och lämna scenen fri för andra (som utan att tveka kommer att utföra order), eller finns det tillfällen då det är bättre att stanna kvar för att på bästa sätt laga efter läge?

Den som vill fördjupa sig i Stanley Milgrams lydningsexperiment kan se fram emot att hans 45 år gamla bok *Lydnad och auktoritet* nu kommer i svensk nyöversättning av Bo Greider, med den nya titeln *Att lyda auktoriteter*.

Thord Eriksson
chefredaktör

För övrigt

Det här är det sista numret av Biblioteksbladet, inte bara för det här året utan för hela decenniet. Vad tror, vet och hoppas du att 2020-talet ska innebära för biblioteken? Jag är uppriktigt angelägen om att få många svar på den frågan. Mejla till: thord@a4.se

I nummer 8 2019

- 2 LEDARE
- 4 JUST NU
- 11 MÅNADENS SERIE
- 12 SÅ GJORDE VI
- 13 **TEMA: BARNS RÄTTIGHETER MED NY STATUS**
- 14 Så implementeras barnkonventionen
- 21 Lag garanterar inte genomslag
- 24 "Det finns en rädsla för att göra fel"
- 26 **PORTRÄTTET: ANETTE NOVAK**
- 32 **DEBATT: FICHTELIUS BESVARAR KRITIKERNA**
- 34 **DEBATT: FÖRLÄGGARNA OM KONKURRENS FRÅN BIBLIOTEKEN**
- 36 **RESERAPPORT: DESIGN THINKING FOR LIBRARIES**
- 40 **AKTUELLT FRÅN SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING**

Följ oss varje dag

- biblioteksbladet.se
- facebook.com/biblioteksbladet
- twitter.com/biblioteksblad

s 14

Sylvia Blomberg från Biblioteksutveckling i Örebro län på väg till Hallsberg för att ha kurs om barnkonventionen. "Det gäller att stämna av och höra hur cheferna tänker."

s 12

Läsroboten Bibi ska ge barnen läslust och samtidigt väcka intresse för digital teknik.

s 26

Statens medieråds direktör Anette Novak leder samordningen av myndigheternas MIK-strategier.

Ansvarig utgivare och chefredaktör
Thord Eriksson, thord@a4.se
0709-710 210

Art Director
Louise Bååth
louise@a4.se

Webb/reporter
Annika Clemens
annika.clemens@a4.se

Reporter
Tim Andersson
tim@a4.se

Reporter
Jennie Aquilonius
jennie@a4.se

Omslagsfoto: Ylva Sundgren

Adress
A4 Text och form
Bondegatan 21
116 33 Stockholm

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften. 350 kr för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175 kr). Övriga (inom Sverige) betalar 550 kr (utom Sverige 700 kr).

Tryck
Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Produktion

Biblioteksbladet produceras av A4 Text & Form för Svensk biblioteksforening. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonskontakt
Catharina Persson
catharina.persson@mediakraft.se
0704-210 280
Moms utgår ej.

Biblioteksbladet är TS-kontrollerad.

Denna tidning gick i tryck den 18 november.
www.biblioteksbladet.se

Svensk biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

SD: Kräv medborgarskap för utlån

Med detaljstyrning i Sölvesborg och försök att stoppa hbtq-program i Täby har Sverigedemokraterna präglat bibliotekshösten. Nu vill partiet utreda möjligheten att neka utlån till personer som inte är svenska medborgare. **TEXT ANNIKA CLEMENS**

Hösten var turbulent i lilla Sölvesborgs kommun på Blekingekusten. En omarbetad biblioteksplan kom att bli en långdragen fråga. Inte ens det nya Samstyret, lett av SD i samarbete med M, KD och det lokala SoL-partiet, hade räknat med att det skulle ta så lång tid att driva igenom några "redaktionella ändringar" som kommunalrådet Louise Erixon (SD) kallar dem. Men två återremisser, ett avslag till följd av sen ankomst och en sparkad bibliotekschef senare är frågan fortfarande i luften.

KULTUR- OCH BIBLIOTEKSCHEF Sofia Lenninger blev utköpt på arbetsgivarens initiativ och kommunchefen meddelade att beslutet var hans. Men många kritiker, inklusive den politiska oppositionen och Sofia Lenninger själv, menar dock att beslutet var politiskt.

Diskussionerna om utköp började samtidigt som en artikel publicerades på biblioteksbladet.se. I artikeln berättade Sofia Lenninger om

svårigheterna att som tjänsteman arbeta i en kommun där kommunalrådet själv går in och styr redaktionella ändringar. Louise Erixon har inte svarat på Biblioteksbladets frågor.

I ALLIANSSTYRDA Täby utanför Stockholm sitter Sverigedemokraterna i opposition. Där ville Steven Jörsäter (SD), ledamot i kultur- och fritidsnämnden, stoppa ett program där författaren Moa-Lina Olbers Croall skulle tala om normkritik och livet som transperson. Normkritik, menade Steven Jörsäter, är en politisk fråga. Att "...ifrågasätta den självklara relationen mellan man och kvinna och våra könsidentiteter uppfattar vi som destruktivt", skrev han till bibliotekschefen. Inte heller Steven Jörsäter har velat svara på Biblioteksbladets frågor.

Sverigedemokraternas kulturpolitiska talesperson, Aron Emilsson, anser dock att Täby-incidenten var ett övertramp. Partiet vill dock se andra förändringar:

På vilka språk biblioteken ska köpa in böcker är en av knäckfrågorna i

Kultur- och bibliotekschefen Sofia Lenninger blev utköpt av arbetsgivaren, Sölvesborgs kommun. Ett politiskt beslut, hävdar kritiker.

FOTO: ANNIKA CLEMENS

Sölvesborgs ändrade biblioteksplan, men också en punkt i Sverigedemokraternas riksdagsmotion där de föreslår en översyn av bibliotekslagen.

Personer med annat modersmål än svenska bör inte vara en prioriterad grupp för biblioteken, anser partiet. SD vill också utreda om personer som inte har svenskt medborgarskap ska kunna nekas boklån och andra bibliotekstjänster.

– Det är delvis en principiell inställning. Om man ser biblioteken som en del av den skattefinansierade välfärden finns det en rimlighet i att se

vilka grupper som inte är med och solidariskt finansierar systemet och knyta vissa beställningar och utlåningar närmare till medborgarskapet, säger Aron Emilsson.

Personer med uppehållstillstånd kan betala skatt och det finns medborgare som inte betalar skatt, varför vill ni knyta rätten till medborgarskapet?

– Vi har skrivit i generella termer. Vi vill se vilka tjänster och vilka tillfällen som kan bli aktuella. Vi vill tillsätta en utredning kring detta. ■

Samarbete för inkludering

Stockholms stadsbibliotek samarbetar med en bank för att motverka digitalt utanförskap.

UNDER HÖSTEN kan besökare på tio bibliotek i Stockholm få rådgivning om digitala bankberoende tjänster av personal från Nordea. Banken besöker varje bibliotek två timmar varannan vecka för att svara på frågor kring till exempel Bank-id, Swish och säkerhet på internet.

– Digitaliseringen av bankväsendet går fort. Nio av tio betalar sina räkningar på internet och åtta av tio har Swish. Men tio procent av befolkningen befinner sig i digitalt utanförskap, det är dem vi vill nå, säger Per Långsved, Sverigechef på Nordea.

Han berättar att Nordea valde biblioteket eftersom det är en trygg och inkluderande miljö där många människor rör sig. Satsningen är framför allt riktad till äldre personer, men alla som vill kan ställa frågor.

Daniel Forsman, stadsbibliotekarie på Stockholms stadsbibliotek, poängterar att projektet inte

handlar om att Nordea ska utföra bankärenden eller rekrytera kunder.

– Vi ser det som en del av vårt arbete för att motverka det digitala utanförskapet. Vi får många frågor från stockholmarna kring nya banktjänster och nu kan vi hänvisa till personal med spetskompetens, vilket avlastar våra medarbetare. Det fungerar bra, Nordea gör inte om biblioteket till bankkontor, säger han.

Projektet pågår under perioden 30 september–20 december och ska sedan utvärderas inför en eventuell fortsättning. ■

TEXT JENNIE AQUILONIUS

Daniel Forsman, stadsbibliotekarie i Stockholm.

FOTO: OSCAR MATTISSON

Forskningspengar till ny teknik för talsyntes

HELA KUNGLIGA bibliotekets mediearkiv ska bli sökbart med teknik som ännu inte finns. KTH-forskare får drygt 20 miljoner kronor för att utveckla teknik som kan förvandla tal till text och text till tal.

Den stora samling ljud och rörlig bild som finns i Kungliga bibliotekets mediearkiv ska bli sökbart med hjälp av ny teknik som ska utvecklas på Kungliga tekniska högskolan (KTH).

Enligt KTH skulle det ta 120 personers hela arbetsliv att lyssna igenom arkivet. Men med hjälp av teknik för taligenkänning ska det bli

möjligt att söka direkt i arkivets informationsinnehåll, i stället för att som idag förlita sig på katalogisering och beskrivning.

Målet är att kunna använda materialet enklare och bättre.

Pengar anslås också till att utveckla bättre talsyntes för att göra om exempelvis föreläsningar till text i realtid.

Men pengar går också till det motsatta, att omvandla text till tal. Vinnova anslår pengar för att skapa teknik som ska kunna läsa upp avancerade texter för personer som inte kan tillgodogöra sig skriven text. ■ **BBL**

Sölvesborg – detta har hänt

JANUARI 2019

Samstyret (SD, M, KD och SoL-partiet) kommer till makten och kommunalrådet Louise Erixon (SD) vill göra ändringar i biblioteksplanen.

12 SEPTEMBER 2019

Ändringarna i biblioteksplanen ska beslutas i fritids- och kultur-nämnden. Men oppositionen lyckas klubba den ursprungliga planen. Nämndens ordförande Rolf Berg (SD) är inte nöjd.

25 SEPTEMBER 2019

I en intervju på biblioteksbladet.se berättar kultur- och bibliotekschef Sofia Lenninger om att verka som tjänsteman i en kommun där politiker vill peta i detaljer och utmana bibliotekslagen.

14 OKTOBER

Biblioteksplanen står på dagordningen i kommunfullmäktige. Vänsterpartiet yrkar på att ändringarna ska prövas mot bland annat språklagen. Beslut om ännu en återremiss.

24 OKTOBER

Sofia Lenninger lämnar sin tjänst efter en överenskommelse på arbetsgivarens initiativ. Kommunchefen säger att de har skild syn på chefskapet. Louise Erixon (SD) kommenterar inte alls.

Blåblodig hårdfakta bortskänkes

SEDAN MITTEN av 1800-talet ger Ridarhuset ut Sveriges Adelskalender. Kalendern, som ges ut vart tredje år, är en redovisning av levande medlemmar i landets adliga ätter. En större mängd av utgåvan från 2013 finns fortfarande i lager och bibliotek erbjuds därför ett exemplar gratis. ■ **BBL**

15

språk utöver svenska är representerade i det *kapprumsbibliotek* som öppnat på förskolan Terrassen i Sollentuna. "Vi har sedan ett tag tillbaka sett att förskolor får allt svårare att hinna ta sig till biblioteket. Därför vänder vi på det och kommer till förskolorna och jobbar istället uppsökande mot dem", säger kommunens bibliotekschef Anna Edquist i ett pressmeddelande. ■ **BBL**

Plikten utreds – till slut

ENLIGT LAG skickas pliktexemplar av allt som trycks direkt till Kungliga biblioteket och fem universitetsbibliotek, varav endast det i Lund är skyldigt att bevara materialet som kommer in. På övriga bibliotek hamnar mycket i soporna – Stockholms universitetsbibliotek kasserar hela 95 procent av alla pliktexemplar.

För ett par år sedan beskrev KB lagen som otidsenlig – och till slut har regeringen beslutat om en översyn. Ulrika Geijer, chefsrådmann vid förvaltningsrätten i Malmö, ska lämna sin utredning i december 2020. ■ **BBL**

Stöd behövs för digitalt uppdrag

Folkbiblioteken behöver stöd för sitt digitala uppdrag. Det är en av slutsatserna i en forskningsrapport om regeringens satsning Digitalt först. **TEXT KARIN PERSSON**

Forskarna från Högskolan i Borås har intervjuat folkbibliotekarier i fyra regioner för att bland annat undersöka vilka förväntningar de har på projektet Digitalt först.

Studien visar att de flesta folkbibliotekarier redan ser uppdraget att stödja medborgarna i digital kompetensutveckling som en självklar del i bibliotekets uppdrag och i det vardagliga arbetet. Samtidigt kämpar många med ett glapp mellan den verksamhet de själva uppfattar att de ska erbjuda och de förväntningar som bland annat användare och kommunpolitiker har på verksamheten.

FORSKARNAS slutsats är att bibliotekarierna är i behov av stöd för att föra ut kunskapen om det breddade

uppdraget så att det får större lokal legitimitet. De behöver också vägledning i hur de bättre ska kunna integrera arbetet för medborgarnas digitala kompetensutveckling med folkbibliotekets övriga uppdrag.

DIGITALT FÖRST är regeringens satsning på regionala biblioteksverksamheter som kompetens- och utvecklingsnoder. Projektet innebär också en satsning på utbildning av landets folkbibliotekarier för en digital kunskapshöjning.

Användarna först med det digitala i fokus: Folkbibliotekariers arbete inom den nationella satsningen för ökad digital kompetens, av Karen Nowé Hedvall, Jenny Lindberg, Katarina Michnik och Malin Ögland vid Högskolan i Borås. ■

FOTO: GETTY IMAGES

WE ARE LIBRARY PEOPLE

WWW.EUROBIB.DIRECT

MÖT VÅR NYA FAMILJEMEDLEM

Vår populära bilderboksläda Sara fås nu också i en rund version i tre olika höjder. Använd den individuellt eller i rad som rumsavdelare. Skapa en stor variation av former som hölls sig genom biblioteksrummet och leder både barn och vuxna på en upptäcktsfärd genom böckernas värld.

välj just din kombination på www.eurobib.se.

● **BCI Eurobib**
direct

”... en tjänst som ’riksbarnbibliotekarie’ ska inrättas...”

Föreningen Bibliotek i Samhälle föreslår i sitt remissyttrande om förslaget till nationell biblioteksstrategi att en tjänst som ”controller” inrättas med säte på Kungliga biblioteket. Uppgiften skulle vara att granska att bibliotekslagens formuleringar om barn som en prioriterad grupp efterlevs. ■ BBL

FOTO: GETTY IMAGES

Bibliotek säkrar kultur i glesbygd

STOMMEN i Sveriges kulturella infrastruktur består av biblioteken och studieförbunden. Tack vare dem finns det någon form av kulturutbud i varje svensk kommun, konstaterar Myndigheten för kulturanalys, Mykas, i rapporten Kulturens geografi.

Bilden är dock varierande, konstaterar Mykas, till exempel när det gäller bibliotekens närvaro och tillgången på bokbussar, och att det saknas en systematisk överblick över dessa skillnader.

En slutsats i rapporten är att glesbygdskommunernas kulturutbud är sårbart. ”Försämrade förutsättningar för bibliotek, studieförbund och civilsamhällets kulturverksamheter kan få betydande konsekvenser.” ■ BBL

Tung kritik mot kostnad för reformer

Prislappen på den nationella biblioteksstrategins reformförslag ifrågasätts. För lite pengar, anser flera remissinstanser.

TEXT THORD ERIKSSON

Kungliga bibliotekets förslag till nationell biblioteksstrategi innehåller sex konkreta reformförslag, alla försedda med prislappar på sammanlagt en kvarts miljard kronor.

Till kritikerna hör fackförbundet DIK som i sitt remissyttrande framhåller att strategin har identifierat biblioteksfärens nödvändiga utvecklingsområden, men däremot inte de ekonomiska konsekvenserna. DIK beskriver detta som sin generella invändning mot förslaget.

Även Svensk biblioteks förening uttrycker tveksamhet kring kostnaderna. ”Vi ställer oss frågande till om de medel som föreslås räcker till för att finansiera strategins förslag”, skriver föreningen i sitt yttrande.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, Klys, stöder strategin. Däremot uttrycker även Klys kritik mot kostnaden för de föreslagna reformerna. ”Ytterligare medel behövs.”

Ett av de mest kritiska remissyttrandena kommer från Statskontoret som efterlyser en analys av hur efterfrågan på bibliotekstjänster förändras i takt med befolkningens medievanor. ”Samordnaren hade tydligare fått argumentera för hur de reformer som föreslås skulle vända bibliotekens negativa efterfråge- och kostnadsutveckling.”

Framför allt riktar även Statskontoret kritik mot kostnaden för att genomföra de föreslagna reformerna. ”Statskontoret har gått igenom de

FOTO: ISTVAN BORBAS/KB

”Vi ställer oss frågande till om de medel som föreslås räcker till för att finansiera strategins förslag”

underlag som samordnaren hänvisar till och inte i något fall funnit beräkningar av vad det faktiskt kan tänkas kosta att genomföra reformförslagen.”

Det går inte att ta ställning till om kostnaderna är kor-

rekta och detta är en allvarlig brist i förslaget till den nationella biblioteksstrategin, hävdar Statskontoret.

Rekommendationen till regeringen är därför att göra nya kostnadsberäkningar innan någon av reformerna genomförs. ■

Läs även: Vad kostar det? Det är fel fråga – utredaren Erik Fichtelius svar på kritiken, sidan 32.

Välj smartare

Låt recensionerna visa vägen.

Ta hjälp av experterna. Med 700 oberoende lektörer och våra egna experter är inköpsvägledning från BTJ ett kraftfullt verktyg för att navigera i medieutbudet.

Bevaka utgåvningen med BTJ-häftet eller få hjälp att skräddarsy alla era mediainköp. Vi håller koll på vad som händer och vad som passar ditt biblioteks behov.

I snart 70 år har BTJ stöttat och väglett biblioteken i inköpsarbetet. Tillsammans med biblioteken har vi byggt upp något unikt. Så att ni kan prioritera långtidsinvesteringarna.

BTJ.SE

Strid om Sveriges Radios arkiv

GRAMMOFONARKIVET på Sveriges Radio är ett av världens största musikarkiv. Nu är personalen varslad och istället har ett fåtal tjänster utlysts där arkivariekunskap inte är krav för anställning. En namninsamling pågår mot planerna. ■ **BBL**

FOTO: GETTY

VI HAR NYTT JOBB

FOTO: PRIVAT

CECILIA ANDERSSON är ny biblioteksassistent på biblioteket i Norberg. Parallellt studerar hon på bibliotekshögskolan och har tidigare vikariat som socialbibliotekarie i Fagersta. Hon ansvarar för inköp av vuxenlitteratur samt för fjärrlån och strävar efter att kunna bo kvar i uppväxtorten och arbeta på det bibliotek hon själv besökte som barn.

FOTO: PRIVAT

LINDA VIDLUND tillträder i januari tjänsten som överbibliotekarie vid Statens lantbruksuniversitet, SLU. Hon lämnar ledningen för Uppsala universitetsbibliotek där hon har jobbat sedan 2008 och sedan 2013 haft olika chefsroller. På SLU blir hennes främsta fokus till en början den nya strategi som ska ligga till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet vid universitetsbiblioteket.

FOTO: PRIVAT

THERESE KÄLLHOLM är sedan 1 oktober bibliotekschef i Finspång. Innan dess har hon jobbat i drygt tio år med teknisk information på Siemens. Ett av hennes mål med det nya uppdraget är att öka besöksantalet och att se över verksamheten för att möta allmänhetens framtida behov av bibliotek.

FOTO: PRIVAT

Jan Hjalmarsson, chef vid Konstfacks bibliotek.

Konstfacks bibliotek driver utbildning

Konstfacks bibliotek ska driva lärosätets högskolepedagogiska utbildning. Att bidra till kvaliteten på lärosätet stärker vår roll, menar bibliotekschefen Jan Hjalmarsson. **TEXT** JENNIE AQUILONIUS

Vi har redan i uppdrag att stötta lärarna i att använda vår lärplattform och andra digitala verktyg i undervisningen. Vi har också inrättat en studieverkstad som bland annat fungerar som ett stöd för lärarna i arbetet med studenternas skrivande, säger han.

VÅREN 2018 blev Jan Hjalmarsson projektledare för en grupp som skulle se över den högskolepedagogiska utbildningen och dess organisation. I uppdraget ingick också att biblioteket skulle genomföra utbildningens första år. Tidigare var den utformad som en fristående kurs som gavs av Institutionen för bild- och slöjdpedagogik och var öppen även för utomstående lärare. Nu är det en personalutbildning för anställda vid Konstfack.

I september 2019 presenterade projektgruppen förslaget att biblioteket även fortsättningsvis skulle ansvara för den högskolepedagogiska utbildningen. Hur organisationen ser ut varierar mellan olika lärosäten, enligt Jan Hjalmarsson.

– Det finns andra exempel där utbildningen är förlagd vid biblioteket,

bland annat vid Högskolan i Kristianstad och Linnéuniversitetet.

Just nu är han i färd med att inrätta en arbetsgrupp. Här ingår, förutom Jan Hjalmarsson själv, en IKT-samordnare, skrivhandledare från studieverkstaden och utbildningshandläggare. Två lärare från Konstfack ska rekryteras som högskolepedagogiska utvecklare.

I UPPDRAGET ingår även att utveckla högskolepedagogiken på lärosätet. Biblioteket ska ha en rådgivande funktion för lärarlagen. Det kan handla om att hålla seminarier och workshops utifrån institutionernas behov. Under hösten har biblioteket till exempel arrangerat en föreläsning och workshop med fokus på de handledningssamtal som lärarna för med studenterna.

– Det är viktigt att lärarlagen delar med sig av sina kunskaper kring saker som de har jobbat med när det gäller pedagogisk utveckling. Det kan vara genom konferensbidrag eller att de publicerar sig i högskolepedagogiska tidskrifter. Vi vill komma igång och skapa förutsättningar för den typen av aktiviteter. ■

Bemötandekonsultens senaste strategi

MÅNADENS SERIE AV BERIT VIKLUND

Berit Viklund är serietecknare och biblioteksassistent på Malmö universitetsbibliotek. Hon debuterade 2017 med boken *Kaninhålet* på Syster förlag.

ANNONS

Robot ska ge barnen läslust

Stockholms stadsbiblioteks nya medarbetare heter Bibi och är en läsrobot. Den ska ge barnen lust att läsa och samtidigt väcka intresse för digital teknik.

Hej! Hur mår du? Är du flicka eller pojke? Vad är du? Var jobbar du? Frågorna flödar från andraklassarna från Sätterskolan som besöker läsroboten Bibi på Skärholmens bibliotek i södra Stockholm. Gruppen har fungerat som stöd i utvecklingen av läsroboten och gett tips på vad den ska kunna göra och säga.

NÄR ELEVERNA läser högt för roboten blinkar den, vänder sig om och tittar med stora svarta ögon på den som pratar. Tanken är att den ska röra sig på ett mänskligt sätt för att skapa relationer. Och det verkar fungera för barnen pratar med den även när den vänder sig åt fel håll och ibland inte svarar. "Jag är bara några månader gammal. När jag blir lite äldre kanske jag kan svara på svårare frågor", förklarar roboten själv. Den är fortfarande under utveckling och Dlyet Afevorki tycker att den även borde kunna kramas och hålla i handen.

– Barnen har träffat roboten och gett input hur vi ska utveckla mjukvaran, berättar Gustav Nygren, bibliotekarie och projektledare för läsroboten.

Och den kan svara på de flesta av barnens frågor. Den är varken flicka eller pojke och den har världens roligaste jobb som robot på biblioteket. Och den mår strålande.

Gustav Nygren jobbar på enheten för

TEXT OCH FOTO
ANNIKA CLEMENS

Gustav Nygren
FOTO: PRIVAT

digitala biblioteket och medier och syftet med läsroboten är dels att väcka barnens läslust och dels att väcka deras nyfikenhet för programmering och digital teknik.

NÄR BARNEN läser högt för Bibi kan roboten ibland lägga till stämmningsfulla ljud, som en suck eller ett litet skratt, när det passar i texten. Men den rättar aldrig om någon skulle läsa fel. Hela idén är att den ska lyssna utan att

döma. En av eleverna har specifikt önskat att den också ska ge beröm, även de gånger någon läser dåligt.

Det är Stockholms stadsbibliotek som i ett projekt under hösten har jobbat med läsroboten. När projektet är över i slutet av november ska Bibi turnera runt på olika bibliotek i Stockholmsområdet.

– Det här handlar om samma sak även om det är på olika nivåer. Vi erbjuder redan digitala bastjänster, det här är ett sätt att också erbjuda spjutspsteknik. Det handlar om bildning och om att vara delaktig i samhället, säger Gustav Nygren och tillägger:

– Men om vi får hit ett gäng andraklassare som läser högt är det också en vinst i sig.

En av dem är Hilda Hansson som tycker att roboten är kul.

– Det är en bra idé, men jag tycker att

”Men om vi får hit ett gäng andraklassare som läser högt är det också en vinst i sig.”

roboten ska titta på den som läser, säger hon.

Det finns alltså fortfarande saker att utveckla. Programmerarna har inte heller tillmötesgått barnens önskemål om att den ska göra high five (kanske skulle det komma för hårda slag mot roboten) eller flossa (den klarar inte av den sortens höftrörelser). Kramas eller hålla i handen

kan den inte heller än, men eleverna uppskattar den ändå.

– Jag tycker att det är roligt att det är en robot och inte en människa, konstaterar Léon Larsson.

Klasskompisen Dlin Salah vill gärna lära sig läsa bättre. Kanske kan roboten vara till hjälp.

– Jag vill ju lära mig att läsa utan att pausa. Och jag skulle gärna vilja låna böcker på biblioteket oftare. ■

Rawa Abdulkarim
läser för Bibi.

Eleverna i klass 2 i Sätterskolan har hjälpt till att utveckla mjukvaran genom att önska vilka frågor de vill att Bibi ska kunna svara på.

FÖRINTELSENS MINNESDAG – 27 JANUARI

Den 27 januari varje år samlas människor över hela världen i en manifestation för att hedra Förntelsens offer. Det är samma datum som Förntelselagret Auschwitz-Birkenau befriades 1945.

UTSKRIVBAR MINIUTSTÄLLNING

Ladda ner vår utskrivbara miniatyppställning gratis och sätt upp den på ditt bibliotek eller din skola. Utställningen "Jag kom ensam" handlar om de judiska flyktingarna som kom till Sverige från Nazityskland i slutet av 1930-talet. Den finns tillgänglig i slutet av november.

Vill du fördjupa dig över ämnet pedagogiskt material, föreläsningar, filmer och minnesmål på vår webbplats.

VAD HÄNDER PÅ DIN ORT?

I vårt minnesdagskalenderkoncept kan du lägga upp information om vad som händer på ditt bibliotek, din skola, kommun eller församling i samband med Förntelsens minnesdag.

Här hittar du gratis föreläsningar och andra digitala verktyg och www.juvendebibliotek.se/forntelsens-minnesdag

TEMA

Rättigheter med ny status

Vid årsskiftet blir FN:s barnkonvention lag.
Vad betyder det för biblioteken?

- [s 16] Från ord till handling
- [s 19] Enkät: så märks lagen
- [s 23] Inget säkert genomslag
- [s 24] Rädsla att göra fel

Så går Närke från ord till handling

När utvecklaren Sylvia Blomberg har utbildning med bibliotekschefer upptäcker många att de vet för lite om barnkonventionen. Vad är en barnrättsprövning? Hur ser målgruppen barn ut? Kunskapsluckorna är många.

TEXT KARIN PERSSON FOTO PAVEL KOUBEK

Sylvia Blomberg stöttar folkbiblioteken i Närke när de ska implementera FN:s barnkonvention i sin verksamhet.

Jag tror att man måste våga stampa med foten ibland. Om vi ska jobba med det här så ska vi göra det *all in*, säger Sylvia Blomberg och gasar för att köra förbi en lastbil med ett släp som wobblar oroväckande.

Hon är samordnare för barnrätts- och hbtq-frågor på Biblioteksutveckling i Region Örebro län och i dag är hon på väg till Hallsberg för att träffa fem av länets bibliotekschefer.

Sedan ett år tillbaka jobbar hon nämligen för att stötta alla bibliotekschefer i regionen i deras implementering av barnkonventionen.

Det är chefernas ansvar att se till att konventionen från och med årsskiftet genomsyrar folkbibliotekens verksamhet. För att bistå dem har hon ordnat två gemensamma utbildningsdagar och är nu

ute på en turné för att prata handlingsplan. Chefer från regionens alla tolv kommuner har tackat ja till att delta i satsningen.

– Jag har fått mycket bra respons. Man vill otroligt gärna göra något. De är modiga tycker jag, som kastar sig in i det här arbetet.

SYLVIA BLOMBERG har en bakgrund som bibliotekarie men jobbar sedan 20 år tillbaka med biblioteksutveckling. Det här blir det sista hon gör som yrkesverksam. I januari fyller hon 67. I

bilen, med de solgula björkarna susandes förbi utanför rutan, berättar hon att hon lekt med tanken på att skjuta upp sin pensionsavgång för att fortsätta med implementeringsarbetet.

– Det här har jag velat göra så himla länge och nu är vi ju på gång! Men jag känner ändå att jag har banat väg för det här arbetet och att jag lämnar med flaggan i topp.

”Om vi ska jobba med det här så ska vi göra det ’all in’”

Barnkonventionen som svensk lag

Att göra FN:s barnkonvention till svensk lag var ett vallöfte från Socialdemokraterna inför valet 2014. En riksdagsmajoritet röstade igenom förslaget 2018. Beslutet innebär att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen.

Hon är en av författarna till metodhandboken *Löpa linan ut*, som i våras skickades ut till alla landets bibliotekschefer med stöd av Kungliga biblioteket (läs mer på sidan 24). Cheferna ska kunna använda boken för att steg för steg implementera barnkonventionen i sina verksamheter.

För Sylvia Blombergs del utmynnade arbetet med boken alltså i den här coachningen. Hon är motor, men involverade är också regionbibliotekarien Peter Alsbjer och biblioteksutvecklaren Eva Carlbom, som båda ska se till att föra arbetet vidare när Sylvia Blomberg slutar.

FRAMME I Hallsberg parkerar hon och rullar sedan sin dramaten, lastad med dator och mängder av papper, till den 50-åriga tegelbyggnad som ugör järnvägsknutens bibliotek.

Först på plats är Anne-Marie Alzén som i egenskap av bibliotekschef i Hallsbergs kommun är värd för dagens möte. En efter en droppar sedan de andra in i det lilla

konferensrummet och snart är Sydnärkes fem bibliotekschefer samlade.

EN DEL AV REGIONENS andra bibliotekschefer har valt att träffa Sylvia Blomberg för enskild handledning, men de från Hallsberg, Laxå, Askersund, Lekeberg och Kumla vill gärna ses i grupp. De är vana vid att samarbeta i olika frågor och samtalet rör sig ledigt innan Sylvia Blomberg tar ton.

Syftet med dagens möte är att börja nysta i hur chefernas handlingsplaner för att implementera barnkonventionen kan se ut. Vilka delar bör ingå i en handlingsplan av det här slaget, hur ska deras roll som chef se ut och vilken fortbildning kommer att krävas?

Före utbildningsdagarna, som hölls av en extern föreläsare tidigare under året, fick alla chefer skatta var de befann sig kunskapsmässigt när det gäller barnkonventionen. De flesta uppgav då att de låg någonstans mellan två och tre på en femgradig skala.

Många deltagare i utbildningen vet inte hur en barnrättsprövning går till. De behöver också ta reda på mer om målgruppen barn i sin kommun och undersöka hur arbetet med barnets rättigheter ser ut idag.

"Man behöver ta sig tid och åka ut, prata om vad det här är och vad det kan innebära", säger Sylvia Blomberg.

– Var är ni nu, efter det vi har gjort? frågar Sylvia Blomberg.

– Jag är lite försiktig. Från 1,5 kanske jag ligger på 2,3 nu, säger Tomas Dahlberg som är kulturchef i Laxå.

– Visst har vi höjt oss. Jag skulle säga 3,5. Medvetenheten har ökat, säger Annika Restadh, enhetschef för kultur och aktivitet i Askersund.

– Ni är ju på g! Höjd kunskap är värdefullt, säger Sylvia Blomberg.

NYCKELN TILL ETT lyckat implementeringsarbete är just kunskap, menar hon. Under utbildningsdagarna har flera chefer upptäckt att de inte alls visste så mycket om barnkonventionen som de trott. Många kommer att behöva göra en plan för fortbildning, både för egen del och för all personal. Det handlar om att få verktyg för att kunna omsätta barnkonventionen i handling i verksamheten. Man behöver till exempel lära sig att göra en barnrättsprövning inför varje beslut som gäller budgetfördelning eller verksamhetsförändring.

”Jag hoppas att vi på biblioteket kan bli en förebild för övriga kommunen i efterlevnaden av barnrättskonventionen”

Chefen bör också se till att göra en kartläggning, för att få kunskap om målgruppen barn i kommunen och hur arbetet med barnets rättigheter ser ut i dag.

Även regionen kommer att bidra med en fortbildningsplan.

– Det behövs något

slags gemensam kunskapsbas, sedan gäller det att ta vara på den kunskapen och få den strukturerad. Det här är inget åttonde underverk vi har dragit i gång, utan det är vanligt implementeringsarbete, säger Sylvia Blomberg.

Det är nästan 30 år sedan Sverige ratificerade barnkonventionen. Och många rätt görs förstås redan, men om strukturen för arbetet saknas riskerar det att rinna ut i sanden, tror hon. Att barnkonventionen blir lag betyder inte att allt kommer att falla på plats, men hon hoppas att det kommer att innebära en skjuts för de här frågorna.

HON BER GRUPPDELTA att formulera på post it-lappar vad deras önskeläge är. Var vill de att det här ska landa? När de läser upp vad de skrivit visar det sig att de tänker ganska lika. Tomas Dahlberg hoppas att arbetet ska resultera i att alla framtida verksamhetsbeslut blir belysta ur ett barnrättsperspektiv, och ett av Anne-Marie Alzéns mål är att all personal ska ha kunskap om barnkonventionen.

– Jag hoppas att vi på biblioteket kan bli en förebild för övriga kommunen i efterlevnaden av barnrättskonventionen, läser Maria Gille från Lekeberg på sin neongröna lapp.

När det sedan är dags att prata om vad chefernas handlingsplaner faktiskt ska innehålla frambringar det ett behov av att bestämma tid för kaffepaus, hämta vattenkaraff och ställa upp ett fönster mot tågträsen strax utanför. Snart uppstår en diskussion om hur olika prioriterade grupper ska viktas mot varandra. Innebär lagen att barn automatiskt ska prioriteras högre än exempelvis personer med funktionsvariation?

– Det här betyder inte att barnen alltid

HUR MÄRKS DET ATT KONVENTIONEN BLIR LAG? HUR FÖRBEREDER NI ER?

FOTO: PRIVAT

Ingen omedelbar skillnad. På grund av GDPR har vi rekommenderats att inte låta barn skaffa lånekort utan målsmans medgivande, och det finns en farhåga att det krockar med konventionen. Vi har inte arbetat med en

taxonomi för att tillämpa konventionen när vi reviderar vår biblioteksplan, utan har istället valt att arbeta med hållbarhet i olika aspekter.

SONJA VIKLUND, ENHETSCHEF, MORA KULTURHUS OCH BIBLIOTEK.

FOTO: PRIVAT

Det som är viktigt med att konventionen blir lag är att vi har en dialog med barn och unga så att de kan påverka bibliotekets verksamhet. Några i personalen har redan gått en utbildning om konventionen och efter årsskiftet kommer

all personal att få en utbildning.

MAJ ERIKSSON, BIBLIOTEKSCHEF, ÖSTERSUND.

FOTO: STINA LOMÅN

Ledningsgruppen har läst *Löpa linan ut* och vi har haft en medarbetardag och tittat på hur vi kan stärka arbetet. Inför den lyfte vi initiativ som redan tagits, som att vi fört resurser från vuxna till barn, jobbat med 60/40 (60 procent av områdes-

bibliotekens yta ska användas för barnverksamhet) samt säkrat att alla avdelningar arbetar med barnverksamhet utifrån sina uppdrag. Varje år har vi ett tema och 2020 blir temat barnkonventionen.

CATHARINA ISBERG, BIBLIOTEKSCHEF, HELSINGBORG.

ska ha allt, men vi behöver hela tiden ha med oss barnrättsperspektivet och veta vad vi gör och varför. Nu lägger du pannan i djupa veck, Gertrud, säger Sylvia Blomberg.

– Nej, jag bara tänker. Jag är inte så bekymrad, svarar Gertrud Åstrand från Kumla kommun.

”Det viktigaste är att erbjuda program som vänder sig till olika målgrupper, även de mer svårflörtade biblioteksbesökarna.”

Sylvia Blomberg gestikulerar friskt med den gröna whiteboardpennan i luften. Hon skrattar ofta och bekräftar mötesdeltagarna i deras funderingar. Hennes inställning är att hon som utsänd från regionen behöver jobba aktivt för att skapa relationer till dem hon ska arbeta med. Det här är ingenting man fixar via mejlen, menar hon.

– Man behöver ta sig tid och åka ut, prata om vad det här är och vad det kan innebära. Det går inte att komma dundrande med hela barnrättskonventionen, utan det gäller att stämma av och höra hur cheferna tänker, säger hon.

Själv är hon glad över att hon fått ett så pass renodlat uppdrag att hon verkligen kan ta sig den tid som behövs.

– Mjuka frågor ligger inte alltid högst upp på agendan, men mänskliga rättigheter är ju en grundfråga. Det är den basen vi ska stå på i vårt demokratiska uppdrag.

UNDER DEN efterlängtnade fikapausen berättar Annika Restadh från Askersund att hon uppskattar stödet från regionen.

– Sylvia har en kompetens som vi saknar i kommunen. Det hjälper oss framåt så att vi får en bättre verksamhet.

Utbildningsdagarna var värdefulla, de bjöd både på aha-upplevelser och väckte många tankar hos henne.

– Är alla våra regler verkligen bra för barn? Hur ska vi till exempel resonera kring att hyra ut våra lokaler till föreningar eller samfund som bestämmer saker kring barn i de egna leden, som kanske inte alltid är i samklang med barnrättskonventionen?

Kunskap är nyckeln till ett lyckat implementeringsarbete, anser Sylvia Blomberg. Själv har hon bakgrund som bibliotekarie men har jobbat med utveckling de senaste 20 åren.

”På biblioteket finns de som redan är vassa på det här”, säger Tomas Dahlberg från Laxå.

Annika Restadh, Askersund (t v) och Gertrud Åstrand, Kumla (ovan) ska implementera konventionen.

HUR MÄRKS DET ATT KONVENTIONEN BLIR LAG? HUR FÖRBEREDER NI ER?

FOTO: PRIVAT Genom läsbussen "Läster" och fokus på läsglädje och läsupplevelser, har vi tagit oss ut i landskapet och bidragit till att ge barnen likvärdiga möjligheter till kulturupplevelser. I vår nya biblioteksplan utgör

barnkonventionen ett av styrdokumenterna och plattformarna för verksamheten.

STEFAN JACOBSON, KULTURCHEF, ÅMÅL

FOTO: PRIVAT En barnkulturfestival är planerad till nästa höst – men det är hur vi arbetar fram innehållet tillsammans med barnen som är målet. Det är ett sätt att träna på att använda barns perspektiv för ökad delaktighet.

Ledningsgruppen har gått en kurs som Kultur i Väst och SKL erbjuder, och alla biblioteksmedarbetare ska gå samma utbildning. Vi kommer även att arbeta utifrån modellen som beskrivs i *Löpa linan ut*.

OLOF BERGE-KLEBER, BIBLIOTEKSCHEF, BORÅS.

FOTO: PRIVAT Två medarbetare har deltagit i ett seminarium utifrån *Löpa linan ut* och personalen ska få testa sina nuvarande kunskaper om konventionen i form av SKL:s quiz om barnets rättigheter. Därefter

följer en genomgång av barnkonventionen. Skrift om konventionen är beställd och all personal får ett eget exemplar. Personalen tar sedan på "barnglasögonen" och försöker inta barns perspektiv för att upptäcka hinder och möjligheter på biblioteket.

JÖRGEN LUNDBERG, VIK BIBLIOTEKSCHEF, BORLÄNGE.

NÄR BARNKONVENTIONEN nu blir lag ger det ett tillfälle att skapa en samsyn kring den här typen av frågor och få med all personal på tåget.

– Vi har en barn- och ungdomsbibliotekarie men hon har hittills stått ganska ensam i de här frågorna, säger Annika Restadh.

Även Tomas Dahlberg från Laxå uppskattar att regionbiblioteket driver på och stöttar folkbibliotekens implementeringsarbete. Han tycker att kommunens bibliotek generellt ligger bra till när det gäller att jobba utifrån barnkonventionen. Man tänker till exempel redan utifrån barnets perspektiv när man formar verksamheten, menar han.

– Nu får vi ord på det vi redan gör. På biblioteket finns de som redan är vassa på det här, fastän de kanske inte har formulerat att det är just barnrättskonventionen de går och tänker på, säger han.

TILLBAKA I DET lilla konferensrummet vill Sylvia Blomberg återvända till det som var huvudsyftet med dagens möte.

– Vad behöver man skriva in i en handlingsplan för att på snurr på arbetet? frågar hon och möts av tystnad.

Fönstret behöver ställas upp på vid gavel igen.

– Det är svårt att bli konkret, säger Maria Gille från Lekebergs kommun.

Efter vidare diskussioner bestämmer sig gruppen för att boka in ett nytt möte efter årsskiftet. Då hinner även Sylvia Blomberg vara med som bollplank en sista gång. Tills dess ska alla ha tänkt till kring vilka områden som ska ingå i deras respektive handlingsplaner.

– Det är jättebra, nu är ni i gång i tankearbetet. Då säger vi som på Mello: nu kör vi!

EFTERÅT ÄR SYLVIA Blomberg nöjd. Alla var med, alla hade åsikter och var delaktiga. Det var bra att cheferna självmant ville boka in ett nytt möte, tycker hon. Att de visar att de vill jobba vidare är mycket värt.

– Sedan tror jag att de kommer att kunna stå på egna ben. Det här kommer de att fixa. ■

HUR MÄRKS DET ATT KONVENTIONEN BLIR LAG? HUR FÖRBEREDER NI ER?

FOTO: PRIVAT

Personal på olika beslutsnivåer har deltagit i den utbildningsdag som anordnats av biblioteksförningens expertnätverk för barn- och ungdomsbibliotekschefer. Utbildningsinsatser på ledningsnivå är planerade för att vi på ett

strategiskt sätt ska ta oss an frågan och hitta former för att implementera lagens intentioner i våra styrdokument och i verksamheten i övrigt.

INGEGERD FRANKKI, BIBLIOTEKSCHEF, UMEÅ.

FOTO: PRIVAT

Alla ska ha "barnglasögonen". Vi kommer att bli mer medvetna och förhoppningsvis skriva på perspektivet på all verksamhet. Redan nu jobbar vi med rummet: möblerar om, gör nytt och anpassar.

Vi har börjat med att läsa *Löpa linan ut*. Vi ska jobba tillsammans med Karin Zetterberg som är engagerad av Regionbiblioteket Västernorrland för att jobba med detta tillsammans med kommunbiblioteken i länet.

SUSANNE HÄGGLUND, BIBLIOTEKSCHEF, HÄRNÖSAND.

FOTO: PRIVAT

Konventionen synliggörs i den biblioteksplan som revideras och är viktig i den nya läsförmedlingsplanen. Konventionen kommer att finnas som grund vid beslut, förändringar i fysisk miljö, planering av aktiviteter

och inköp av medier. Cheferna har påbörjat implementeringen utifrån *Löpa linan ut*. Arbetet fortsätter under 2020 och ska leda till en handlingsplan för implementeringen. Rädda barnen har hållit en grundläggande information och personalen kommer även att genomgå en obligatorisk webbutbildning.

LENA LUNDBERG VESTERLUND, CHEF BIBLIOTEK OCH KONST, LULEÅ.

Lag garanterar inte genomslag

Att barnkonventionen blir lag betyder inte att dess ställning automatiskt stärks, enligt juridiska experter. Däremot kan det göra skillnad att skriva och prata om barns rätt.

Flera av artiklarna i barnkonventionen är relevanta för biblioteken. Som artikel 17, som slår fast barnens rätt till information "från olika nationella och internationella källor", och uppmanar till "särskild hänsyn till de språkliga behoven hos ett barn som tillhör en minoritetsgrupp."

Vad det exakt kommer att innebära för biblioteken rent juridiskt att konventionen den 1 januari 2020 blir svensk lag är däremot mer oklart. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990, vilket betyder att vi sedan länge är förpliktigade att följa den genom att tolka svensk lag i "fördragskonform anda".

Det är inte ens säkert att barnkonventionen nu får en stärkt ställning i vårt land. Det säger Pernilla Leviner, lektor och docent i offentlig rätt vid juridiska institutionen på Stockholms universitet.

– Om man är väldigt skeptisk och kritisk kunde man säga: Ja, nu kanske den fördragskonforma tolkningen försvinner. För vi tolkar faktiskt inte lagar i ljuset av varandra, utan i enlighet med grundlagen. Konventionens ställning skulle därmed rent av kunna försvagas. Det är ingenting som uttalas i förarbetena, men frågan blir hur tillämparna kommer att se på det.

MARIA GRAHN FARLEY, docent i offentlig rätt vid Uppsala universitet och författare till boken *Barnkonventionen – en kommentar*, pekar på ett annat problem med inkorporeringen av Barnkonventionen:

TEXT TIM ANDERSSON
ILLUSTRATION GETTY

Pernilla Leviner
FOTO: NIKLAS BJÖRLING

Maria Grahn Farley
FOTO: LISBET SPÖRNDLY

Den finns inte i en juridiskt bindande svensk översättning. Den svenska versionen fungerar bara som stöd.

– Att konventionen inte kommer att kunna läsas på originalspråk av någon som inte är universitetsstudent talar emot artikel 42, som säger att informationen ska vara lättillgänglig. Man motsäger sig själv.

Samtidigt tror Maria Grahn Farley att det faktum att barnkonventionen blir svensk lag kan få viss betydelse för bibliotekens verksamhet.

– Den kommer att fungera som ett frivilligt styrdokument, ett sätt för biblioteken att skapa ännu mer barnvänliga bibliotek och ännu bättre barnverksamhet. Inte genom juridiska påtryckningar, men genom ökad vilja. Morot mer än piska, om man säger så.

Även Pernilla Leviner vill vara optimistisk, trots att hon är trött på det, som hon uttrycker det, taffliga sätt som inkorporeringen har gjorts på. Hon säger att hon inte vill fastna i fel och brister och därmed riskera att människor avfärdar alltihop.

– Nu gäller det att vi gör det bästa av det. Man brukar prata om "the conversational function of reform". Att vi skriver och pratar om det här kan göra skillnad. Det kan leda till att man på biblioteken sätter sig ned och läser konventionen och verkligen funderar över vad den betyder i relation till bibliotekslagen. ■

”Det finns en rädsla för att göra fel”

Ann Catrine Eriksson är en av författarna till handboken *Löpa linan ut*, om att implementera barnkonventionen. Hon märker att bibliotekens ambition är hög – men att deras ängslighet är stor.

våras tog alla folkbibliotekschefer i landet emot den lilla boken *Löpa linan ut* som ska vara ett stöd i deras arbete med att implementera FN:s konvention om barnets rättigheter. En av författarna är Ann Catrine Eriksson som är biblioteksutvecklare i Region Sörmland. Under två år jobbade hon och hennes tre kollegor från andra involverade regioner med att färdigställa skriften.

– Uppdraget hade vi från FN, kan man säga. Vi ska ju jobba enligt barnrättskonventionen och vi ansåg att vi inte gör det, säger hon.

2011 gjordes en enkätundersökning av hur chefer på både folk- och regionbibliotek såg på barnkonventionen. Svaren gjorde klart att det fanns stora kunskapsbrister på ledningsnivå.

Ur detta föddes idén om att ta fram metodhandboken. Ann Catrine Eriksson och hennes medförfattare började med att fråga ett antal folkbibliotekschefer om de ville vara med och jobba fram modellen. Sedan anordnade de ett utvecklingsarbete för cheferna och bjöd in olika expertföreläsare. Bland annat lyssnade de till barnrättsstrategen Monica Gustafsson-Wallin från Region Sörmland, där man under många år har utbildat barnrättspiloter som kan stötta sin chef i implementeringen av barnkonventionen, och till Elizabeth Englund som är sakkunnig inom barnets rättigheter på Sveriges kommuner och landsting, SKL.

ARBETET RESULTERADE i en strategisk modell i åtta steg som är tänkt att hjälpa läsaren att göra de 54 artiklarna i konventionen till verklighet i den egna biblioteksverksamheten.

TEXT KARIN PERSSON

”Man vill förbereda sig inför att konventionen blir lag, även om ingen vet exakt vad det kommer att innebära.”

Skickades till alla chefer för folkbibliotek i våras.

– Boken ska vara ett stöd till chefen så att hen kan gå igenom hela processen, komma ut på andra sidan och faktiskt ha gjort skillnad för barn. Egentligen är det alla vuxnas ansvar att se till att barnrättskonventionen efterlevs, men på ett bibliotek är det cheferns ansvar att se till att det finns en hållbar organisation

kring det här arbetet.

Under våren skickades alltså *Löpa linan ut* till alla folkbibliotekschefer. Ann Catrine Eriksson berättar att intresset varit stort. Många har läst skriften och flera kommuner har påbörjat sitt utvecklingsarbete genom att

hålla workshops och anordna föreläsningar i ämnet. Andra har börjat planera för implementeringen.

– Det känns som att det bubblar. Det händer väldigt mycket nu och det finns en hög ambitionsnivå inom biblioteksvärlden. Man vill förbereda sig inför att konventionen blir lag, även om ingen vet exakt vad det kommer att innebära.

MED TANKE på att Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter redan 1990 så tycker Ann Catrine Eriksson att biblioteken är sent ute. Man ska jobba enligt konventionen oavsett om den är lag eller inte, påpekar hon. Sverige har tidigare fått kritik av FN:s barnrättskommitté, bland annat för att inte ta beslut i enlighet med barns och ungas bästa.

FOTO: PRIVAT

Ann Catrine Eriksson upplever att konventionen har högre status i exempelvis Norge, där den varit lag sedan 2003. Hon har till exempel varit på konferenser där man har haft många medverkande barn och unga.

– Man låter barn berätta om sina medievanor, i stället för att någon från medierådet rapporterar om en undersökning. Man använder barns kompetens på ett mer självklart sätt än vi gör i Sverige.

Nu hoppas hon att den nya lagen sätter skjuts på arbetet även i Sverige.

– Här tror man att det är komplicerat att prata med barn, att man måste ha gått en kurs i en särskild metod för att ens närma sig dem, när man egentligen bara behöver sätta sig ner. Det finns så mycket att göra, men det finns också en rädsla för att göra fel, säger hon. ■

Införandets åtta steg

Skriftens fulla titel är *Löpa linan ut – bibliotekschefernas strategiska modell för implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Den är framtagen i ett samarbete mellan de regionala biblioteksverksamheterna i Gävleborg, Östergötland, Örebro län och Sörmland. Författare är Ann Catrine Eriksson, Annika Holmén, Christine Wennerholm och Sylvia Blomberg.

Skriftens strategiska modell i åtta steg för implementering av barnkonventionen:

- 1. DU VET ATT BARNKONVENTIONEN FINNS.**
Du känner till att Sverige har ratificerat konventionen och att du som chef ansvarar för att den genomförs i din verksamhet.
- 2. DU SER TILL ATT DET GÖRS EN KARTLÄGGNING AV NULÄGET I DIN VERKSAMHET OCH KOMMUN.**
Inventera de styrdokument som reglerar biblioteksverksamheten och skaffa dig kunskap om målgruppen barn i kommunen.
- 3. DU LÄR DIG OM ARTIKLARNA I BARNKONVENTIONEN.**
Läs barnkonventionens 54 artiklar för att kunna arbeta med implementeringen av barnets rättigheter.
- 4. DU LÄR DIG HUR DU KAN GÖRA EN PRÖVNING AV BARNETS BÄSTA.**
Detta är en modell för att kunna bedöma vad som är barnets bästa. En barnrättsprövning ska helst göras före varje beslut som fattas.
- 5. DU SKRIVER EN HANDLINGSPLAN FÖR IMPLEMENTERINGEN.**
I planen besvarar du frågor om bland annat vad som behöver göras, hur det ska göras och när det ska göras.
- 6. DU SÄKERSTÄLLER FORTBILDNING FÖR ALLA MEDARBETARE.**
All personal behöver kunskap om barnets rättigheter och ska involveras i fortbildningsinsatserna.
- 7. DU SÄKERSTÄLLER KVALITET OCH HÅLLBARHET.**
Implementeringsarbetet fortskrider och du hittar sätt för att säkerställa att konventionen är levande i verksamheten.
- 8. DU HAR IMPLEMENTERAT BARNKONVENTIONEN.**
Din verksamhet tillgodoser barnets mänskliga rättigheter.

”Biblioteken har en hel del att göra”

Anette Novak leder samordningen av myndigheternas MIK-strategier. Hon berömmar biblioteken för att nå ut i "demokratins kapillärer", men tycker att de kan bli bättre på att sprida medie- och informationskunnighet.

Under bokmässan i höstas tillkännagav regeringen att Statens medieråd där Anette Novak är direktör, har fått i uppdrag att samordna myndigheternas MIK-strategier.

– Vi har fått två miljoner kronor i år och två miljoner nästa år för att bygga upp den sammanhållande strukturen. Men jag poängterar, det är inte vi som är grejen. Samordnaren är bara en liten knappål. Landskapet är det stora. Vi ska inte förse svenskarna med MIK. Det som behövs är en effektivisering av det som finns.

Anette Novak konstaterar att mycket av det som görs är ganska projektorienterat och kortsiktigt, alltför eldsjalsberoende.

– Det är viktigt att skapa kontinuitet och en robusthet i systemet. Det är väl det vi hoppas att bidra till, gemensamt med alla aktörerna.

Att bli direktör på Statens medieråd var ett logiskt steg att ta för den före detta journalisten som under 2015 och 2016 var ansvarig för den statliga medieutredningen, förordnad av dåvarande kulturministern Alice Bah Kuhnke.

Då handlade det mycket om, som Anette Novak uttrycker det, att säkerställa medborgarnas tillgång till kvalitativ information så att de kan fatta egna beslut och vara en del av den demokratiska processen. Det spåret är hon

TEXT MARTIN RÖSHAMMAR
FOTO YLVA SUNDGREN

fortfarande inne på, hon understryker gång på gång betydelsen av samhällsmedborgarnas medie- och informationskunnighet. Att vi alla ska kunna söka, värdera och analysera information.

”MIK är en del av demokratins försvar” skrev hon i en krönika på Svensk biblioteksförnings hemsida i februari i år. Där förklarade hon också: ”En medie- och informationskunnig medborgare, en medieborgare, kan identifiera om de individuella fri- och rättigheterna kränks och protestera. Utan MIK riskerar dessa framsteg vi gjort i vårt samhällsbygge att erodera i det tysta.”

”Som hon ser det är det en utmaning att reda ut ansvars- och resursfördelningen när det kommer till information”

ANETTE NOVAK talar om biblioteken som ”en existerande infrastruktur som når ut i demokratins kapillärer”. Som hon ser det är det en utmaning att reda ut ansvars- och resursfördelningen när det kommer till information. Hon tar ett exempel från Almedalen i somras då en bibliotekschef på regional nivå konstaterade att heltidsresurser ägnas åt att svara på frågor som handlar om problem biblioteksbesökarna har när de använder sig av statliga dataplattformar, som exempelvis arbetsförmedlingen.

Anette Novak

- **Född:** Maj 1967
- **Bor:** I Stockholm.
- **Bakgrund:** Har varit nyhetschef på tidningen Dagen, redaktionschef på Stockholm City och chefredaktör på Norran. Hon har också varit vd för det statliga forskningsinstitutet som numera heter RISE Interactive. 2015–2016 var hon regeringens mediepolitiska utredare och fick en hel del kritik, inte minst för sitt förslag till upplägg för mediestödet. Tidningsutgivarna menade till och med att systemet kunde innebära ett potentiellt ingrepp i yttrandefriheten.

Anette Novak var tidigare journalist. Nu är hon direktör för Statens medieråd som har fått regeringens uppdrag att samordna myndigheternas MIK-strategier.

– Det är en grannliga uppgift eftersom det är olika budgetar, men det har ju skett på andra områden så jag tror inte att det är omöjligt att reda ut. Annars är biblioteken fantastiska och även om de inte når alla grupper i samhället så spelar de en oerhört viktig roll som kontaktyta för medborgarna.

Anette Novak menar att bibliotekarierna redan i dag är väldigt bra på medie- och informationskunnighet, men att mycket handlar om att hitta nya pedagogiska metoder ”för en sån här rörelse”.

– Det är inte som förr i världen då man såg att det var nödvändigt att på ett visst område fortbilda många, då gick man in i en fortbildningsfas och sen skulle informationen föras ut till folket. Så funkar det inte nu. Många ungdomar kan vissa saker bättre än bibliotekarierna. Då handlar det om att hitta metoder som gör att vi kan lära oss tillsammans. Det behövs metodutveckling, forskning och tillämpad forskning.

DEN HÄR DAGEN på centralstationen i Stockholm ger hon ett avslappnat, prydligt och seriöst intryck och uttrycker sig i långa och välformulerade meningar. Anette Novak är en perfekt representant för en statlig myndighet.

Hon kan sitt ämne men pratar inte i versaler eller använder sig av snärtiga oneliners.

”Många ungdomar kan vissa saker bättre än bibliotekarierna. Då handlar det om att hitta metoder som gör att vi kan lära oss tillsammans”

Hon beskriver sig som en doer och säger att hon alltid varit det. Så när hon fick frågan om hon, på Statens medieråd, ville genomföra det som hon i medieutredningen kommit fram till var nödvändigt, då var det svårt att säga nej.

– Medierådet har också andra uppgifter, som även de är viktiga. Det får man inte glömma bort. Men det är ändå så att Sverige och världen står inför en fas då vi måste lägga otroliga resurser på att organisera om oss så att vi stöttar alla i livslångt lärande.

Hon poängterar att det händer så mycket i medievärlden. Nya plattformar kommer, liksom ny teknik, och det räcker inte att föra in MIK i läroplanen. Det handlar i stället om ett ständigt lärande där såväl vuxna som barn som inte har kommit upp i skolåldern, måste tillgodoses med kunskap. Anette Novak jämför med satsningen på folkskolan. Den lade grunden för att folk skulle lära sig att läsa och skriva. Nu är det nödvändigt att hitta strukturer och sätt att arbeta som gör att befolkningen kan tillgodogöra sig det som krävs för att hänga med i den blixtnabba utvecklingen.

Där spelar biblioteken en viktig roll, liksom skolor, förskolor och folkbildningen, menar Anette Novak. Men det gör även andra arbetsgivare och deras satsning på nödvändig kompetensutveckling.

– Man hamnar utanför om man inte är informationskompetent. Vi kommunicerar väldigt mycket med text i dag och kan man inte skriva fort på ett tangentbord, då blir man helt enkelt mindre effektiv. Det handlar om en skala som sträcker sig från människor som inte alls är medie- och informationskompetenta till de som verkligen är det. Och hela gråskalan däremellan.

Kanske krävs det en nationell strategi på MIK-området, säger Anette Novak och hon hoppas att de olika myndigheterna tillsammans ska kunna ta fram en sådan strategi.

Aktuell som:

Direktör på Statens medieråd som fått regeringens uppdrag att samordna olika myndigheters ansträngningar på MIK-området. I det samordnande uppdraget ingår bland annat att skapa ett nätverk för aktörer som arbetar med frågor relaterade till MIK, bygga upp en plattform för kunskaps- och informationsspridning samt att kartlägga utvecklingen på området. En rapport ska lämnas till kulturdepartementet senast i november 2020.

MIK är inte lösningen på alla samhällsproblem, säger Anette Novak. "Det märker vi ibland, att folk tror att vi ska få bukt med brottsligheten på nätet. Men vi kan inte vara ansvariga för det också."

Anette Novak försöker vara nyfiken på allt nytt. "Ladda ner, testa, är det där något för mig?"

Men vad är då MIK, egentligen? Anette Novak får ofta frågan om hur medie- och informationskunnighet definieras.

Någon svensk definition finns inte, även om Statens medieråd har publicerat en – men den är under ständig omarbeting.

Hon förklarar att det är viktigt att "ensa", ett uttryck hon använder flera gånger som betyder att det är betydelsefullt att ansvariga myndigheter kommer överens om en definition. Det gäller att sätta en gräns för vad som är expertkompetens och vad en medborgare allra minst måste kunna.

– Alla som är med i samordningen bör tala samma språk. Annars tror kanske någon att den har uppfyllt allt men har missat stora fält som någon annan jobbar väldigt mycket med. Samtidigt är det viktigt att vi inte tror att MIK ska vara lösningen på alla samhällsproblem. Det märker vi ibland, att folk tror att vi ska få bukt med brottsligheten på nätet. Men vi kan inte vara ansvariga för det också, brottslighet är polisens ansvar.

Statens medieråds definition av medie- och informationskunnighet trycker på vikten av

"Sverige har kommit väldigt långt om man jämför med resten av världen. Men det betyder inte att de lagar och regelverk vi riggade för det gamla medielandskapet, fungerar i det framväxande medielandskapet."

att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och kontexter. Anette Novak säger att vi alla är journalister, innehållsproducenter och distributörer nu, på det sättet att vi alla bör fundera över en källas eventuella intentioner. Kan den gagnas av en sådan publicering?

I **BRUSET FRÅN** resenärer och andra på Stockholms centralstation, undrar hon över om folk har koll på ägarstrukturer och försök att utöva inflytande över redaktioner. Hon kopplar sina tankar till Frankrike där tidigare trovärdiga, traditionella medieföretag får ägare som inte tillerkänner dem redaktionellt oberoende.

– Förstår man vad det innebär? Hur kan man ta reda på vad det innebär? Jag tror att den typen av kunskap är nödvändig framöver. Vad gäller tekniken tror jag att biblioteken har en hel del att göra, som när det kommer till sökmotoroptimering. Personalen är van vid att söka i databaser, men när medborgarna kommer in och söker i Google – vad betyder det för sökresultaten? Förstår man innebörden av att man ger upp sina data till dem? Kompetensen att vägleda i dessa frågor är också viktig, så att man inte råder andra att göra saker som de sedan kommer att ångra.

ATT ANETTE NOVAK är så intresserad av MIK tror hon är en förlängning av att hon var journalist i många år. Hon säger att hon brinner för samhällsutveckling och demokrati och att människor ska kunna skaffa sig egna övertygelser genom oberoende information.

– Jag kan bli frustrerad över hur de strukturer vi har inte går hand i hand med det nya. Sverige har kommit väldigt långt om man jämför med resten av världen. Men det betyder inte att de lagar och regelverk vi riggade för det gamla medielandskapet, fungerar i det framväxande medielandskapet.

Själv försöker Anette Novak vara nyfiken på allt det nya. Hon prövar nya saker. När någon nämner något eller något far förbi i flödet, då kollar hon upp det.

– Ladda ner, testa, är det där något för mig? Sen betyder inte det att man hela tiden måste ta sig an det nya och slänga ut det gamla. Men ändå att man har nosat på det och förstår vad det handlar om. När barnen pratar om TikTok så vet jag vad det är. ■

"Det gör ont att läsa, och det är vackert."

KRISTINA SANDBERG, SVENSKA DAGBLADET

"Beate Grimsruds nya roman är som vatten för en törstande strupe."

NINA BJÖRK, DAGENS NYHETER

"Jag hoppas det här blir Sveriges förslag till mottagare av Nordiska rådets litteraturpris. Ett Augustpris vore också helt rimligt."

CHRISTIAN SWALANDER, SMÅLANDSPOSTEN

"Grimsrud skriver vackrare än någonsin."

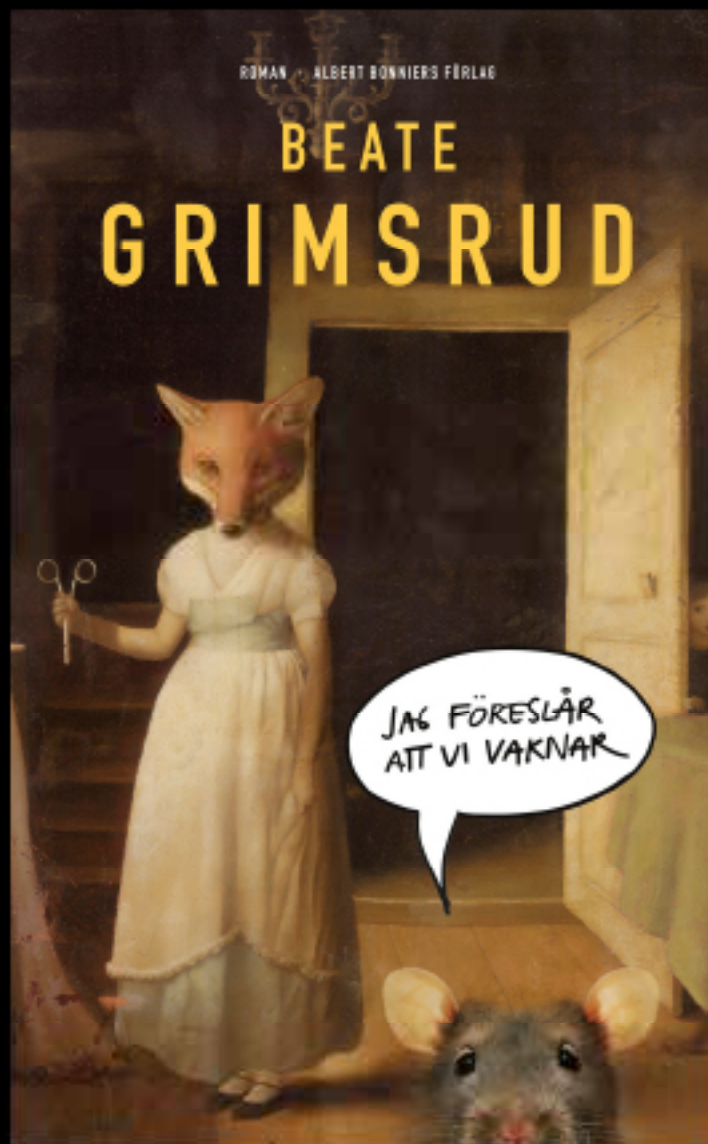
INGRID BOSSELDAL, GÖTEBORGS-POSTEN

"Jag föreslår att vi vaknar' är ångestladad, rolig, uppfordrande läsning, full av luftigt ljus och mörka bråddjup."

THERESE ERIKSSON, VÄSTERBOTTENS-KURIREN

"Det är som en tratt, ju längre in i boken desto mer skruvas allt åt. /.../ Ut genom trattens smala rör kommer jag till slut, som en lite manglad och tagen, berikad människa."

ANNA TULLBERG, SVERIGES RADIO P1

"... texten har ett så närmast furiöst emotionellt tryck, att man bara inte kan värja sig. Men värja sig vill man inte heller eftersom Beate Grimsrud skriver så till den grad bra."

LENNART BROMANDER, NORRA SKÅNE

Vad kostar det? Det är fel fråga

I den nationella biblioteksstrategin föreslås reformer för en kvarts miljard – en siffra som har ifrågasatts från flera håll. Men den är ett politiskt önskemål, inte en vetenskaplig beräkning, skriver utredaren Erik Fichtelius.

TEXT ERIK FICHELTIUS
TIDIGARE UTREDARE
AV EN NATIONELL
BIBLIOTEKSSTRATEGI
FOTO CC

DET VÄRSTA som kan hända en statlig utredning är att den hamnar i utredningarnas stora svarta slukhål. Alltså att när utredningen väl är klar försvinner den i en låda på ett departement för att aldrig mer höras av.

Det är tyvärr ödet för många utredningar.

Men om regeringen vill göra något skickas utredningen på remiss till berörda organisationer, myndigheter och andra intressenter. Därför är det häftigt att förslaget till en nationell biblioteksstrategi gått ut på en stor och bred remiss.

126 remissinstanser inbjöds att svara. 99 gjorde det, dessutom svarade 23 som inte ens var tillfrågade i så kallade spontanremisser. Detta är intressant eftersom utredningen om en nationell biblioteksstrategi inte ens var en vanlig SOU, utan ett myndighetsuppdrag till KB. När vi arbetade med den försökte vi jobba som en SOU, för att hålla distansen till KB.

”Det vi föreslår är en blygsam statlig satsning på utbildning och kompetens därför att skolorna är ett kommunalt ansvar.”

Upplägget innebar att vi inte hade de vanliga begränsningarna när det gäller formalia och kostnader. Regeringen har sedan ändå hantarat förslaget som en stor offentlig utredning. Det visar på frågans vikt och allvar.

DET FÖRSTA SOM kan konstateras är att förslaget finns i en nordisk kontext och det vi skulle kunna kalla en nordisk cirkulär kulturökonomi. Vi inspirerades av de andra nordiska länderna. Danskarna föreslog i sin strategi redan 2010 en stor digitaliseringsatsning, Danskarnas Digitala bibliotek. Det inspirerade oss. Norge har hela tiden legat före, och även deras strategi och digitaliseringsarbete blev en förebild. Men sedan blev vårt arbete något för norrmännen att kopiera när de kom med en ny upplaga av sin strategi tidigare i år, och den finska riksbibliotekarien använder nu

vårt förslag som utgångspunkt för en ny finsk strategi.

Nu finns ett underlag att gå vidare. Om regeringen vill kan den skriva en färdig nationell biblioteksstrategi. Det finns starkt stöd i remissvaren för våra huvudförslag, inte minst kring digitaliseringen. Samtidigt finns

många intressanta förslag till förbättringar och förtydliganden. Det viktiga är att strategin i sina huvudspår fått ett starkt och brett stöd, även om det också finns kritiska röster.

Då ställs den intressanta frågan:

– Vad kostar det?

Hur mycket strategiska biblioteksreformer får kosta är ytterst en fråga om vad staten vill och har råd med, skriver förre utredaren Erik Fichtelius.

Det är tyvärr fel fråga i dagsläget. Frågan är istället:

– Vad får det kosta?

VID SIDAN AV VÅRT förslag lämnade vi också ett förslag om sex möjliga reformer för att stärka biblioteken på en strategisk nivå. Vi föreslog en reformnivå på 250 miljoner kronor i permanent nivåhöjning för bibliotekssektorn. Detta är en politisk siffra, ett önskemål, ett förslag om en möjlig ambitionsnivå, inte en vetenskaplig beräkning om vad det skulle kosta. Reformerna på biblioteksområdet kostar det statsmakterna bestämmer att de får kosta. Som Svensk biblioteks-förening så riktigt påpekar borde det få kosta mycket mer om man

”Som Svensk biblioteks-förening så riktigt påpekar borde det få kosta mycket mer om man ska ha rimliga ambitioner.”

ska ha rimliga ambitioner. Ska vi till exempel ha en försvarlig nivå på skolbiblioteksverksamheten skulle det behövas minst 1,5 miljarder. Det vi föreslår är en blygsam statlig satsning på utbildning och kompetens därför att skolorna är ett kommunalt ansvar.

REMISSEN GÄLLDE förslaget till strategi, inte de sex reformförslagen. Statskontoret väljer ändå att granska just kostnaderna för reformerna, och kritiserar att det inte finns några beräkningar. Och det stämmer ju, eftersom vi gjort en politisk kalkyl, inte en exakt beräkning. En rimlig nivå på digitalisering, bland annat inskanning av analogt material skulle kunna vara ungefär 90 miljoner kronor per år. Till det kommer upphovsrättskostnader som vi inte kunnat ange något om eftersom de måste förhandlas fram först. Vad regeringen vill satsa på mångspråklitteratur, bibliotek för de nationella minoriteterna, forskning och kompetens är en fråga om råd och vilja mer än vad det ”kostar”. Till det kommer ett område som lyfts starkt av remissinstanserna – vuxenutbildningens bibliotek. Där kom vi inte med några konkreta reformförslag eller kostnader just nu, därför att de bör arbetas fram av folkbildningen, utbildningshuvudmännen och biblioteken i samverkan.

Personligen tycker jag att strategiska biblioteksreformer borde få kosta mycket mer än 250 miljoner, men ytterst är det en fråga om vad staten vill och har råd med. ■

”Biblioteken konkurrerar med bokförlagen”

Förlagen får problem när böcker tillhandahålls gratis i en form som inte skiljer sig från marknaden. Förläggareföreningens Kristina Ahlinder och Eva Gedin efterlyser balans mellan marknad och bibliotek för att skydda bredd och kvalitet.

TEXT KRISTINA AHLINDER, DIREKTÖR
EVA GEDIN, ORDFÖRANDE
SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN
ILLUSTRATION GETTY

DEN ÖKADE utgivningen och försäljningen av böcker i digitala format påverkar starkt den svenska bokmarknaden som är mitt inne i ett formatskifte. En betydande förskjutning från tryckta till strömmande och nedladdningsbara böcker sker. Främst gäller det ljudböcker som genom abonnemangstjänsterna etablerat sig starkt på marknaden, men även e-böcker ökar i försäljning.

Varje bokprojekt innebär i hög grad ett risktagande. Professionella bokförlag har erfarenhet av att investera i texter av både debutanter och etablerade författare, och satsar pengar i icke återbetalningsbara garantiförskott, i kvalificerat redaktörskap, PR, marknadsföring och försäljning. Det är därför viktigt att bokförlagen har rimliga grundförutsättningar för sin verksamhet. Här är upphovsrätten av central betydelse. Utan en stark upphovsrätt är det inte möjligt för förlagen att investera i utgivning.

LIKA VIKTIGT är det med en god balans mellan kommersiell marknad och offentligt finansierad verksamhet som bibliotek, så att en livaktig bokmarknad kan upprätthållas.

Om förlagens möjligheter begränsas och riskerna ökar så blir det helt enkelt färre böcker, både tryckta och digitala, för handeln att sälja och biblioteken att låna ut.

IDAG STÅR digitala böcker via abonnemangstjänster för cirka 46 procent av alla böcker som säljs. Av dessa är ca 93 procent ljudböcker, resten är e-böcker. De flesta böcker som säljs är således fortfarande pappersböcker, men omfattningen minskar i rask takt.

I ekonomiska termer ser det annorlunda ut. Då står de digitala böckerna för cirka 20 procent av den totala omsättningen, och e-böckerna för cirka 2 procent. Försäljningen av digitala böcker ger lägre snittintäkter för förlagen jämfört med försäljningen av tryckta böcker, främst därför att affärsmodellen för prenumerationstjänster är helt annorlunda än den traditionella för fysiska böcker.

Nu noterar många förlag att de tryckta upplagorna säljer allt mindre. Detta innebär att det blir svårare för många förlag att få ekonomin att gå ihop vilket leder till uppsägningar och minskad utgivning.

Andra klarar formatförskjutningen bättre.

Helt klart är dock att alla professionella bokförlag påverkas av de sjunkande intäkterna vilket därmed påverkar såväl

Eva Gedin
FOTO: HUGO THAMBERT

Kristina Ahlinder
FOTO: CHARLIE BENNET

författarnas inkomster som mångfalden i utgivningen.

BIBLIOTEKEN VILL förstås kunna erbjuda sina låntagare digitala böcker i både text- och ljudformat, men ska nödvändigtvis inte vara den enda kanalen ut för kommersiellt framtagna e-böcker. Den digitala utgivningen har andra förutsättningar än den analoga pappersutgivningen vilket är viktigt att biblioteken förstår och förhåller sig till.

Marknaden för e-böcker ligger alltså fortsatt på en låg nivå och den största delen av konsumtionen sker via bibliotekens utlåning. Det är ett resultat av att biblioteken var tidigt ute med att erbjuda e-böcker för utlåning och att det då i princip inte fanns någon kommersiell marknad för dem. Biblioteken var därför den enda kanalen för e-böckerna och effekten har blivit en olycklig obalans mellan den kommersiella marknaden och de offentligt finansierade biblioteken.

Biblioteken behöver naturligtvis kunna beräkna sina kostnader för e-bokutlåningen. Friktioner av olika slag, på liknande sätt som finns för pappersböcker, är därför till gagn både för biblioteken och för förlagens möjlighet att bygga en kommersiell marknad för e-böcker. Förlagen har dessutom behov av att

kunna variera och differentiera e-böckernas prissättning över tid, alltså vid varje tidpunkt hantera nyheter och backlist på det mest optimala sättet. En enhetstaxa är därför inte någon attraktiv modell.

BIBLIOTEKENS verksamhet och uppdrag är skyddat i lag och är på alla sätt bredare och har ett annat syfte i samhället än bokförlagens som är kommersiella aktörer som verkar på en konkurrensutsatt marknad. Biblioteken utgör en enormt viktig plattform för läsfrämjande insatser, utbildning, bildning och de har ett ansvar att lyfta bredd, kvalitet och mångfald. Därför är det olyckligt när biblioteken till exempel väljer att pusha nya titlar via sina topplistor och på så sätt direkt konkurrerar med bokförlagen. Nyhetsförsäljningen är ju så betydelsefull för att förlagens ekonomi ska fungera.

Ett annat exempel är appen Biblio genom vilken låntagare får tillgång till digitala böcker från biblioteken, och som till sitt utförande är mycket lik de kommersiella abonnemangstjänsternas appar. När något som biblioteken tillhandahåller gratis i en form som inte skiljer sig från den kommersiella marknaden, har förlagen ett problem.

FÖR ATT DEN kommersiella bokutgivningen ska fortsätta fungera på ett bra sätt så att olika utgivare kan ge ut en mångfald av titlar med bredd och kvalitet som finner sina köpare och läsare, måste biblioteken ha förståelse och respekt för de olika uppdrag och roller förlagen respektive biblioteken har.

Så är inte fallet idag. Ges förlagen bättre möjligheter att investera i bred utgivning i alla format och marknadsföra den, och biblioteken en bättre chans att fokusera på sitt grundläggande uppdrag att främja litteraturens ställning, bildning och utbildning, kan en bättre balans mellan bokmarknad och biblioteksutlåning nås. ■

Så nås de sällan nådda

2013 lanserades *Design thinking for libraries* som ett verktyg för användarcentrerad design. Sedan dess har metoden introducerats världen över. Erin Berman har skrivit en handbok om design thinking för bibliotekarier i uppsökande verksamhet.

TEXT EMELIE
LJUNGBERG

ERIN BERMAN är en av tre enhetschefer på Alameda County Library. 2016 fick hon den amerikanska biblioteksförningens utmärkelse Mover&Shaker i kategorin Tech leaders. Med projekt som *Maker[Space]Ship*, ett mobilt, digitalt makerspace som varsamt har utvecklats

efter användarnas behov och önskemål, och *Virtual Privacy Lab*, ett verktyg för att skapa medvetenhet kring digitala fotavtryck och säkerhet på Internet, bakom sig har hon utforskat olika sätt att minska den digitala klyftan.

Alameda ligger i hjärtat av Silicon Valley. Här finns de allra största techbolagens huvudkontor uppradade som på ett pärlband. Här finns också modern historia: garagen där William Hewlett och David Packard 1938 började utveckla sin ljudoscillator och där Steve Jobs och

Steve Wozniak under tidigt sjuttital började utveckla den första Macintosh-modellen.

Just här i Kalifornien, den sjätte största ekonomin i världen tack vare Hollywood i söder och Silicon Valley i norr, är det ironiskt nog många som inte har råd med den teknik som utvecklas eller med en fast internet-uppkoppling. I det anmärkningsvärt rika San Francisco Bay area definieras den som tjänar mindre än 117 000 dollar om året som låginkomsttagare, enligt USA:s bostads- och stadsplaneringsdepartement.

EFTER NÅGRA besök på olika folkbibliotek i området är det tydligt att de arbetar på bred front med att jämna ut de skillnader som digitaliseringen har orsakat.

– Det är väldigt dyrt att ha internet här. Om du lever ur hand i mun så är biblioteket faktiskt den enda platsen där du kan få tillgång till gratis internet, säger Erin Berman.

Serving the underserved har varit hennes devis sedan hon tog sin examen 2011. Enligt henne är användarcentrerad design ett bra verktyg när begränsade resurser ställer olika målgrupps behov mot varandra.

Erin kom i kontakt med design thinking när hon arbetade på biblioteket i San José. Målet

”Som ledare för en verksamhet måste du visa att de processer som dina medarbetare involveras i leder någonstans.”

Padmashree Gadde, Elizabeth Allen och Benjamin Fernandez framför Alameda County Librarys *Maker[Space]Ship*.

Emelie Ljungberg är gymnasiebibliotekarie på Carl Engström-skolan i Eslöv. Våren 2019 fick hon Svensk biblioteksförnings resestipendium för att besöka Erin Berman och the *Maker[Space]Ship* i San José, Kalifornien.

med metoden, som har blivit allt vanligare i bibliotekssektorn under de senaste åren, är att förhöja användarens upplevelse av en tjänst.

– Helt ärligt så hatade jag design thinking när jag introducerades för det. Jag tyckte det var löjligt. Till en början hade vi inga konkreta uppgifter, vi skulle bara testa metoden förut-sättningslöst.

DET VAR FÖRST när hon började tänka på hur bibliotekspersonalen brukade lösa problem som hon kunde se behovet av något annat. Det vanliga var att en eller flera personer i personalen hade bestämt vilket problem som behövde lösas. Sedan tänkte någon ut en lösning på problemet och en grupp tillsattes för att fundera ut hur den kunde implementeras. Det var sällan som själva lösningen hämtades

Emelie Ljungberg
FOTO: PRIVAT

från användarna utan istället byggde den på bibliotekspersonalens antaganden om vad användarna vill ha.

Det var här hon såg behovet av att utforska en metod som bygger på bred involvering av användarna.

Under senare år har kritiken i de egna leden blivit allt mer högljudd och många designers anser att metoden tenderar att bli just bara design thinking och inte så mycket doing. Enligt Erin beror detta på att en del ledare misslyckas med att göra processen hanterbar.

– Som ledare för en verksamhet måste du visa att de processer som dina medarbetare involveras i leder någonstans. De som involveras måste få se att det de arbetar med blir till något konkret.

I sin bok *Your technology outreach adventure*

Erin Berman (t h) är chef på biblioteket i Alameda i hjärtat av Silicon Valley. Hennes bok *Your technology outreach adventure* handlar om design thinking på bibliotek.

beskriver Erin hur hon och hennes kollegor på the Maker[Space]Ship har arbetat uppsökande med olika projekt där besökarna är medskapare.

Ett exempel från boken är när Erin beskriver hur en lokal konstnär kom till biblioteket med en idé som syftade till att inspirera invånare att bli mer delaktiga i stadsplanering. Hur kan vi förvandla vår stadskärna till en plats där människor tycker om att vara?

Med utgångspunkt i den frågan började teamet på the Maker[Space]Ship uppmontra besökare att dela sina visioner och att göra fysiska prototyper av dessa med hjälp av bussens 3D-skrivare.

I ett annat exempel använder teamet design thinking för att närma sig en målgrupp som annars är svår att nå. Under ett par månader besökte Erin och hennes kollegor lokala skejtparker i San José med the Maker[Space]Ship. På de olika platserna fördjupade de sig i ungdomarnas känslor, tankar och behov.

Erin understryker att valet av plats visade sig vara oerhört viktig för utfallet; om det fanns rätt förutsättningar på plats blev också dialogen bra.

Resultatet? Teamet mötte ungdomarnas många önsningar om att få hjälp att skapa egna skejtfilmer. Biblioteket lånade ut Go-Pro-kameror, och erbjöd snabbkurs i filmredigering med hjälp av tekniken ombord.

Design thinking

En verksamhet tar fram tjänster/produkter anpassade till användarnas behov. Metoden tar avstamp i den grupp som tjänsterna riktar sig till, denna fas kallas empatisering. Därefter följer definition av behov, en fas av idégenerering samt beslut om vilka idéer som lämpar sig att utveckla. Sedan kommer den viktiga prototypfasen där tjänsten/produkten tas fram. Slutligen görs test mot användare, denna fas kallas validering. Ibland krävs då iterering, en upprepning av processen för att förfinas och förbättra.

Vad är då det allra viktigaste att tänka på när en organisation vill arbeta mer användarcentrerat och samtidigt inte fastna i något steg på vägen?

– Idag när vi använder design thinking i våra processer här i Alameda inleder vi med att skapa ett dokument där vi antecknar det vi redan vet. Där skriver vi våra mål, samarbetspartners, hur mycket pengar som är avsatta för projektet vi ska jobba med och vad pengarna ska användas till, säger Erin Berman och fortsätter:

– För att få de bästa förutsättningarna så gäller det att samla så mycket information som möjligt innan själva processen börjar. För det är just detta som design thinking saknar, komponenterna som krävs för att få jobbet gjort. Ofta kan själva prototypandet som kommer senare kännas som ren brainstorming men det gäller att hela tiden komma vidare. ■

FRÅGA EXPERTEN

Var börjar man när man startar ett nytt skolbibliotek? Hur får man besökarna att hitta rätt i ett meröppet bibliotek? Från och nu kan du som läsare av Biblioteksbladet ställa frågor till Svensk biblioteksförnings expertnätverk. **Skicka din fråga till bbl@a4.se** så ser vi till att den kommer till rätt expert.

Hur skapas en bra lärandemiljö?

Vad ska den som vill ordna en fungerande miljö först och främst tänka på?

Mauritza Jade Frid och Linn Bech-Hanssen från expertnätverket för bibliotekens lärandemiljöer svarar:

Utgå från bibliotekets besökare och användare. Vilka behov finns? Gör användarundersökningar, till exempel UX. Metoderna kan se likadana ut oavsett typ av bibliotek. Småskaliga, enkla metoder kan ha stor effekt. Till exempel att man som bibliotekarie/personal använder miljön på samma sätt som användarna, till exempel genom att sitta en längre stund på en läsplats för att känna hur den

fungerar. Hur lugn eller stökig är den, hur är ljuset, ljudnivån, luften, hur skön är stolen?

När man gör dessa undersökningar behöver man tänka långsiktigt på användarnas behov om några år. Då är det en fördel om man har flexibla miljöer som lätt går att förändra.

Tänk på tillgänglighetsaspekten. Skapa miljöer som är flexibla och kan anpassas för olika behov och personer.

Personer har också olika behov beroende på varför de är på biblioteket. Det behövs därför miljöer som kan rymma olika aktiviteter. Det behövs tysta studieplatser/miljöer vilket är svårt för många att hitta på andra ställen än på bibliotek.

En sådan tydlighet i användningsfunktion och ljudnivå kräver grundöföret med inredning genom till exempel ljuddämpande möbler, men tydliga förhållningsregler. Miljöer kan också vara gruppplatser för elever/studenter för att utnyttja aktiva resurser och engagemang. Tillgängligheten är viktigt för tillgängligheten och många studenter har ofta arbetspass på biblioteken vilket gör att till exempel höj- och sänkbara bord, många eluttag, bra belysning och aktiva sittplatser skapar en bra arbetsmiljö för dem. ■

ILLUSTRATION: GETTY

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

MAURITZA JADEFRID

(t v) är koordinatör för team undervisning på Samhällsvetenskapliga biblioteken vid Göteborgs universitetsbibliotek.

LINN BECH-HANSEN

är undervisare och sammankallande för studiemiljöarbetet vid samma bibliotek.

Svensk biblioteksförnings expertnätverk är öppna för alla medlemmar. Det finns expertnätverk för:

Barn- och ungdomsbibliotek, arbete med mångspråk och nyanlända, lärandemiljöer, Agenda 2030, upphovsrätt, äppelhyllor, digitala tjänster, folkbibliotekschefer, fängelsebibliotek, företagservice, hbtq-frågor, ifla, mobil verksamhet, skolbibliotek, specialbibliotek, studerande och nya bibliotekarier, service till studenter med läs- och skrivnedsättning, tecknade serier, tidningar och tidskrifter, verksamhetsutvecklande metoder, ämnesbibliotekarier inom socialt arbete, sociologi och genusvetenskap.

Junzi bu qi

NÄR MAN STUDERAR kinesiska stöter man förr eller senare på de klassiska texterna. Korta texter med oförenklade kinesiska karaktärer som är frestande att ge sig på just för att texterna kan vara ganska korta. Konfucius tankar är nedtecknade i vad som tituleras *Samtalen* och syftade till politisk reform. Samtalen är dialoger och tror man att det är lättlästa texter missar man sig gruvligt.

En av de sägningar som sitter fast i huvudet långt efter att man läst den består av enbart fyra kinesiska texter som är lätta att översätta – junzi bu qi. Det är stor tillfredsställelse att läsa och direkt kunna

översätta orden – men betydelsen är mycket mer komplicerad än den direkta översättningen. Forskare har ägnat tid, seminarier, diskussioner och ett flertal texter för att diskutera olika tolkningar. Enkelt översatt handlar det om att den upphöjda mannen – fursten – inte är ett redskap. Diskussionerna handlar om vad det innebär. En av tolkningarna handlar om integritet, att inte låta sig manipuleras eller användas för andras syften.

INTEGRITET ÄR ett svårt begrepp, vi kopplar ofta ihop det med personlig integritet. Rätten till vår egen data, vårt privatliv och vår egen sfär, rätten att vara den man vill. Men integritet handlar också om att något är väl integrerat i ett större sammanhang, att principer och ställningstaganden följer en logisk tråd, och

inte motsäger varandra. Ju mer saker och ting hänger ihop desto högre integritet.

För att finna de svaga länkarna krävs en hög grad av kritiskt tänkande, inte enbart av andra och samhället runt omkring utan även ett ifrågasättande av egna slutsatser och handlingar. Det tidigare enkla kan i annorlunda kontext bli komplicerat. Som tjänsteman i politiskt styrda uppdrag är kontexten en avgörande faktor.

Uppgiften är att vara sakkunnig tjänsteman med profession, erfarenhet och kompetens att luta sig mot. Man fattar beslut utifrån saklighet och

med ett logiskt tänkande.

Plötsligt kan man hamna i situationer där det inte går att göra avkall på integriteten. I den situationen hamnade Sofia Lenninger i Sölvesborg. Hon tog också konsekvensen av det. Antingen har man integritet eller så är man ett redskap för tankar man inte tycker hänger ihop.

Konfucius dialogform för samtal ställer krav på båda parter. Det skenbart enkla kan kräva år av funderingar och tankar. Men har man tagit det samtalet med sig själv eller andra är det liten risk att man blir ett redskap.

Karin Linder Generalsekreterare,
Svensk biblioteks­förening

FOTO ELISABETH
OHLSON

”Som tjänsteman i politiskt styrda uppdrag är kontexten en avgörande faktor.”

AKTUELLT FRÅN FÖRENINGEN

HAR DU TIPS på något du vill att andra medlemmar ska ta del av? Mejla Elza Zandi, webbredaktör: elza.zandi@svbib.se

KULTURRÅDET

Snart är det dags att söka bidrag hos Kulturrådet

VARJE ÅR delar Kulturrådet ut runt 2,5 miljarder kronor inom områdena litteratur, läsförmedling och bibliotek, bild- och formkonst, museer, musik, teater, dans och nutida cirkus, Skapande skola samt nationella minoriteters kultur. Inom biblioteksområdet finns tre bidrag att söka:

LÄS- OCH LITTERATURFRÄMJANDE INSATSER

Det här stödet finns till för att fler ska få möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i var och ens särskilda förutsättningar. Första ansökningsdag 20 februari 2020. Sista ansökningsdag 19 mars 2020.

STÄRKTA BIBLIOTEK

Syftet med det här bidraget är att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Det är ett tillfälligt stöd till kommunerna som fördelas på regeringens uppdrag under perioden 2018-2020. Första ansökningsdag 5 mars 2020. Sista ansökningsdag 2 april 2020.

INKÖPSSTÖD TILL FOLK- OCH SKOLBIBLIOTEK

Det här bidraget finns till för att främja barns och ungas intresse för läsning genom ökad tillgång till litteratur och medier. Första ansökningsdag 19 mars 2020. Sista ansökningsdag 16 april 2020. ■

Vem vill du se i styrelsen nästa år?

VEM VILL DU SE i styrelsen nästa år? Nominera din kandidat senast 15 januari 2020. Nu kan du lämna förslag till valberedningen om ny ledamot i föreningens styrelse. Maila din nominering senast 15 januari till valberedningen (valberedningen@svbib.se).

Nya styrelseledamöter väljs av årsmötet efter förslag från valberedningen. Årsmötet äger rum i maj, i samband med Biblioteksdagarna. ■

FOTO: PRIVAT

MEDLEM

Alexis Wiklund

Alexis Wiklund jobbar som bibliotekarie på Karolinska institutets universitetsbibliotek, KIB, och har varit medlem sedan 2016. Hon arbetar med bland annat fysisk support, upphandling och lärandemiljöer.

Varför gick du med i föreningen?

– På ett personligt plan handlar det om att Svensk biblioteks­förening arrangerar aktuella konferenser och workshops. Föreningen är även ett bra sätt att hålla sig à jour när det gäller dagens bibliotek och bibliotekarieyrket. Dessutom arbetar Svensk biblioteks­förening för att öka kunskapen om bibliotekens resurser och för att stärka bibliotekens roll i samhället. Det är ett initiativ värt att stötta.

Vad hoppas du på att få ut av ditt medlemskap?

– Givande möten med andra bibliotekarier, nya tankar och idéer.
Vad är den viktigaste frågan på ditt jobb just nu?

– En av mina hjärtefrågor rör lika villkor. KIB har en grupp som arbetar för att biblioteket ska ge alla KI:s studenter samma möjlighet att lyckas med sina studier.

Vad gör du på fritiden?

– Krossar patriarkatet. ■

AKTUELLT FRÅN FÖRENINGEN

HAR DU TIPS eller förslag på något du vill att andra medlemmar ska ta del av, skicka ett mail till Elza Zandi, webbredaktör: elza.zandi@svbib.se

KALENDARIUM

Träff med Expertnätverket för studerande och nya bibliotekarier

Expertnätverket för studerande och nya bibliotekarier bjuder in till nätverksträff. Under dagen kommer vi bland annat att lära oss om övergången mellan studier och arbete, arbetsvillkor och LinkedIn. Sista anmälningsdag är 2 december.

Detaljerad information

Adress: Stadsbiblioteket Göteborg, Rum: Snickarbo

Datum: 9 december 2019

Nätverk för systematiska sökningar

SLU-biblioteket och Uppsala universitetsbibliotek välkomnar till nätverksträff för systematiska sökningar! Dagen är till för alla er som arbetar med/vill börja arbeta med sökuppdrag, systematiska översikter och sökstrategier. Vår önskan är att skapa ett levande forum där vi kan diskutera processer, samarbeta kring vissa frågor och skapa möjlighet för feedback kring sökstrategier och arbetssätt.

Detaljerad information

Adress: Blåsenhus, von Kraemers allé 1, 752 37 Uppsala

Datum: 29 november 2019

iConference i Borås 2020

Den internationella informationsvetenskapliga konferensen iConference kommer att gå av stapeln i Borås 2020. Deltagarna kommer från stora delar av världen och de kommer att diskutera olika informations- och biblioteksrelaterade frågor.

Detaljerad information

Adress: Borås

Datum: 23-26 mars 2020

Läs mer på

www.biblioteksforeningen.se/kalender

FOTO: KARIN WALFORD

”Jag hoppas få inspiration och nya idéer”

Ika Jorum jobbar med undervisning i informationssökning för studenter på skolan för Arkitektur och Samhällsbyggnad på KTH biblioteket. Hon har fått ett resestipendium från föreningen för att delta i Association of Architecture School Librarians konferens i San Diego 2020.

Association of Architecture School Librarians konferens fokuserar på frågor som rör arkitekturskolor, vilket Ika Jorum tycker är intressant.

– Jag hoppas få inspiration och nya idéer till hur jag kan samarbeta med lärare och kolleger för att utveckla stödet till studenter på Arkitekturskolan så att de utvecklar sina akademiska färdigheter. Min ambition är att sprida mina erfarenheter och insikter till kolleger så att vi tillsammans kan utveckla undervisningen och anpassa den så att den passar kurser inom olika program, säger Ika Jorum. Jag kommer också att hålla en presentation om hur vi arbetat med ”Escape Room” som en metod för att introducera nya arkitekturstudenter till biblioteket vilket skapar extra spänning.

Konferensen handlar övergripande om vad det innebär för bibliotek

att vara ”öppna” i förhållande till frågor som till exempel handlar om gränsöverskridande samarbeten mellan arkitektur och biblioteket som både en fysisk och digital plats, publicering och hur biblioteket kan inta en central plats på campus. Andra spår som tas upp under konferensen är informationskompetens, metadata, samlingar, Maker Space och bibliotekets funktion som ett laboratorium för lärande.

Vad är den viktigaste frågan under konferensen tycker du?

– För mig är den övergripande viktigaste frågan samarbeten över gränserna och hur vi kan arbeta för att skapa en känsla av att vara ett gemensamt lärosäte så att biblioteket blir en ännu mer integrerad del av KTH, säger hon.

Hur känns det inför resan?

– Det känns väldigt spännande att komma in i ett nytt sammanhang och få möta internationella kolleger som arbetar med olika frågor inom samma ram. Att få dela erfarenheter och få nya perspektiv att se den egna verksamheten utifrån är berikande. Det skapar också förutsättningar för att utveckla ett internationellt nätverk av kolleger som det går att bolla gemensamma frågor ur olika vinklar med. ■

TEXT ELZA ZANDI

”Vi är så nyfikna på hur våra grannar jobbar”

Carola Beijer och Aleksandra Erlandsson har fått ett resestipendium från föreningen för att resa till Wrocław och Zory i Polen för att lära sig mer om hur bibliotek där arbetar med integration och nya medborgare.

Det känns väldigt spännande och vi är så nyfikna på hur våra grannar jobbar. Vi ser också fram emot att knyta nya kontakter för att kanske på sikt kunna jobba tillsammans kring ett gemensamt projekt, säger Carola och Aleksandra.

Aleksandra jobbar på Utvecklingsavdelningen på Grundskoleförvaltningen i Malmö. Hennes tjänst är till hälften dedikerad till administrationen och utvecklingen av bibliotekssystem Sierra och hälften till skolbiblioteksutvecklingen. Carola jobbar på Biblioteken i Malmö, på Kulturförvaltningen. Där är hon verksamhetscontroller och arbetar mycket med ledningsadministration, statistik, studiebesök och liknande.

– Valet av de båda orterna och dess bibliotek beror på två faktorer. Wrocław är till sin storlek och demografiska struktur jämförbar med Malmö. Där finns det en mångårig tradition av samarbete mellan olika bibliotekstyper då man utgår från medborgarens behov. Zory, som är en mindre stad, men som förutom ett huvudbiblio-

tek även har några filialer, har visat sig vara väldigt framåt vad gäller arbete kring integrationen av nya medborgare. Biblioteken jobbar även aktivt för att motverka hatspråk och göra medborgarna källkritiska. Det har vi märkt när vi har sett flera höstprogram som biblioteken har på sina hemsidor så väl i Zory som i Wrocław. Det blir också spännande att få se hur deras seniorverksamhet ser ut och hur de i praktiken använder biblioterapin som i Polen har väldigt lång tradition och en särskild utbildning. Under hösten hade vi i Malmö besök av personal från biblioteket i Zory och där tändes idén!

Varför är det viktigt att lära sig hur de jobbar med integration och nya medborgare?

– I Malmö jobbar vi väldigt aktivt med Varje elevs bästa skola. En del av arbetet handlar om integrationen då Malmö har många elever som har kommit som ensam barn eller bor med familjer, och som av olika anledningar känner sig utanför det svenska samhället. Integrationen är en del av de förutsättningar som gör att barnen lyckas med sin skolgång.

Vi tror på att den tidiga integrationen kan påverka barnens framtidstro och stärka dem som unga medborgare. Och barnen är en gemensam målgrupp både för skolbiblioteken och folkbiblioteken. Därför tycker vi att

det är viktigt att kunna hitta bra samarbetsformer som kan gynna barnens integration oavsett om det sker på skoltid eller på fritiden. Inom folkbiblioteken arbetar vi mycket med språkcaféer och liknande, dels i egen regi, men också mycket med hjälp av volontärorganisationer, och

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

mer inspiration till denna verksamheten är viktig för oss.

Vad hoppas ni på att få ut av er resa?

– Vi hoppas på att komma hem fulla med nya tankar och idéer som vi kan vidareutveckla i våra verksamheter. För Aleksandras del blir det intressant att se hur de polska pedagogiska biblioteken jobbar kring kompetenshöjning och inspiration samt hur de stödjer skolbibliotekarierna i deras dagliga arbete. Efter som Polen har en lång tradition med bevarande av språket och språkutvecklingen i ett historiskt perspektiv, så väl med hjälp av skolbiblioteken som folkbiblioteken, så blir det intressant hur det i praktiken jobbas med språk och litteraturfrämjande. Inte minst med tanke på att språket inte längre är homogent då gästarbetarna och deras familjer utgör en relativt stor del av invånarna. Carola hoppas också få inspiration av biblioteksmiljöerna och samarbeten mellan biblioteksformerna, men även studiebesöket på regionbiblioteket, där man arbetar med statistik och att mäta biblioteksverksamhet. ■

TEXT ELZA ZANDI

Nytt poddavs­nitt om skolbibliotek

I VÅRT NYA poddavs­nitt vill vi försöka ge en bild av läget för skolbiblioteken just nu. Det är en kluven bild.

Statistiken ser ganska dystert ut, men samtidigt rör det sig på nationell nivå. Det finns en högre kunskapsnivå om poängen med skolbibliotekarier och en ändring av skollagen lyfts av Lä­delegatio­nen, som regeringen vill förverkliga. Men blir det bara fina ord eller kommer det att ge effekt i fler skolbibliotekarier ute på våra skolor? Vissa kommuner satsar framsynt, medan andra inte ens har startat.

Du hittar avsnittet på vår webbplats www.biblioteksforeningen.se eller på Spotify och iTunes, sök Svbib så hittar ni oss. ■

Vem vill du läsa?

VI SÖKER GÄSTKRÖNIKÖRER till våren 2020. Varje gästkrönikör skriver om något som knyter an till föreningens verksamhetsområden, men det är personligt skrivna texter där åsikter som uttrycks är skribentens egna.

Vem vill du läsa? Skicka tips till elza.zandi@svbib.se ■

”Mitt syfte är att göra en sondering av hur man jobbar med minoritetsspråk”

Mikael Johansson har fått ett resestipendium från föreningen för att resa till Oslo, Helsingfors och Köpenhamn för att studera hur arbetet med minoritetsspråk och mångspråk bedrivs i de olika länderna.

Mikael frilansar på olika bibliotek i norra Bohuslän. Just nu jobbar han mycket på Tanums bibliotek där han håller på att starta upp ett språkcafé och läsecirklar för de som håller på att lära sig det svenska språket.

– Mitt syfte med resan är att göra en sondering av hur man jobbar med minoritetsspråk i våra tre nordiska grannländer. Förhoppningen är att en sådan sondering kan fungera som inspiration för svenska bibliotek i arbetet med minoritetsspråk och mångspråk, säger Mikael Johansson.

Varför är det viktigt att studera hur de jobbar med minoritetsspråk?

– Som framkommit bland annat i en artikel i Biblioteksbladet nyligen, upplever många som arbetar på svenska bibliotek en otydlighet gällande vad som förväntas av dem i arbetet kring minoritetsspråk. Att få tips, handfasta råd och förslag på insatser från andra nordiska bibliotek är naturligtvis oerhört viktigt. Detta tycker jag visades tydligt i de rapporter som kommit från konferensen ”Vi syns, och vi finns” som hölls i Upplands Väsby den 1 oktober, säger Mikael.

Vad hoppas du på att få ut av din resa?

– Jag hoppas på att hinna besöka ett mindre och ett större folkbibliotek i vardera av de tre städerna, för att träffa och intervjua bibliotekspersonal och biblioteksbesökare. Jag kommer självklart också att göra egna iakttagelser och reflektioner, samt studera vad lagar, biblioteksplaner, rapporter och annat säger om bibliotekens arbete med minoritetsspråk och mångspråk i de olika länderna, säger han. ■

TEXT ELZA ZANDI

SOMMARBOKEN

Sommarboken är ett färdigt bibliotekskoncept kring sommarlovsläsning för barn i åldrarna 8-12 år. Beställ ditt material från den 1 december och senast den 15 mars.

kulturivast.se/sommarboken2020

Händer det saker på ditt bibliotek eller i din kommun?

Tipsa oss om nyheter!
bbl@a4.se

Ska ni välja bibliotekssystem?

Det fria bibliotekssystemet Koha finns i 22 folkbibliotek, över 100 skolbibliotek, universitets- och specialbibliotek.

Nu satsar vi extra på skolbibliotek!

DET FRIA BIBLIOTEKSSYSTEMET
kohaverlge.se

WE CREATE THE **LIVING** LIBRARY

Wagner
GUIDE
3.0

Den digitala orienteringskartan som visar era
biblioteksbesökare och personal varit böcker, resurser
och mycket mer finns lokaliserat i ert bibliotek!

www.wagnerwayfinder.com

